

Αρχαιολογία και Πολιτική - Σάμος 1850-1914

Ιστορικό πλαίσιο = > Διαφωτισμός, αρχαίος ελληνικός κόσμος – επίκαιρο πολιτιστικό πρότυπο → ενδιαφέρον για κάθε τι ελληνικό, αρχαίο και σύγχρονο (19^{ου} αι) και κατακόρυφη αύξηση ζήτησης αρχαιοτήτων

Η προστασία των αρχαιοτήτων από τους Νεοφώτιστους Έλληνες ανάγεται σε πολιτικό επίπεδο

Εξ αρχής αντιπαλότητα μεταξύ Ελλήνων και Ευρωπαίων, παραγωγών και καταναλωτών: «**διαχειριστές**» **αλλά όχι αποκλειστικοί ιδιοκτήτες οι Έλληνες, κατά τους Ευρωπαίους VS προγονικά κειμήλια**

ΣΤΑΔΙΑΚΑ ο συλλέκτης περιηγητής μεταβάλλεται σε επιστημονική αποστολή με ευρύτερη πολιτική και οικονομική κάλυψη δραστηριοτήτων

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΠΑΝΤΗΣΗ – οργάνωση εταιρειών και συλλόγων για προστασία αρχαιοτήτων και εν τέλει κρατική παρέμβαση

Ανταγωνισμός Μεγάλων Δυνάμεων και σε πολιτιστικό επίπεδο

Κατοχή αρχαιοτήτων και Ωφέλεια Κράτους: ο Bismarck προτείνει διακοπή της χρηματοδότησης των γερμανικών ανασκαφών στην Ολυμπία διότι η σύμβαση ήταν δυσμενής για τη χώρα του δίχως άλλα κέρδος παρά μόνον επιστημονικό – από την άλλη ο Καποδίστριας προτείνει εξαίρεση εξαγωγής αρχαιοτήτων εάν υπάρχει σημαντικό πλεονέκτημα για τη χώρα

ΔΟΥΝΑΙ ΚΑΙ ΛΑΒΕΙΝ - Αξία αρχαιοτήτων και χρήματα ή αναγκαία για την κοινή παιδεία (βιβλία, εργαλεία, μηχανές κλπ) αλλά κυρίως πολιτικό κέρδος για την Ελλάδα

Αρχαιότητες και συντήρησή τους: περιβάλλουν με αξιοπρέπεια το Έθνος - - και πέραν του ηθικού σκέλους, περιβάλλει με πολιτική ισχύ το νεοσύστατο κράτος μια τέτοια αντίληψη ιδιοκτησίας, εκμετάλλευσης και ευθύνης απέναντι στις αρχαιότητες

Επιθυμία για ανασκαφές για να αναδειχθεί η αξία της δικής τους χώρας, εν προκειμένω η Γερμανία, ως ανώτερη και έχουσα τα πρωτεία (βλ. Wiegand για το σαμιακό Ηραίο)

Η Ελλάδα λοιπόν βρισκόταν συχνά σε διπλωματικό αδιέξοδο μεταξύ του «μήτε πωλούμεν μήτε χαρίζομεν τα προγονικά κτήματα» και την ανάγκη να μην δυσαρεστήσει τις Μεγάλες δυνάμεις, καθώς εξαρτιόταν πολιτικά και οικονομικά από αυτές.

ΣΑΜΙΑΚΕΣ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΕΣ ΠΡΙΝ ΤΟ 1850

Στον 19^ο αι η Σάμος βρισκόταν εκτός ελληνικής επικράτειας αλλά η πνευματική ζωή ακολουθούσε τα δρώμενα στην Ελλάδα και την Ευρώπη.

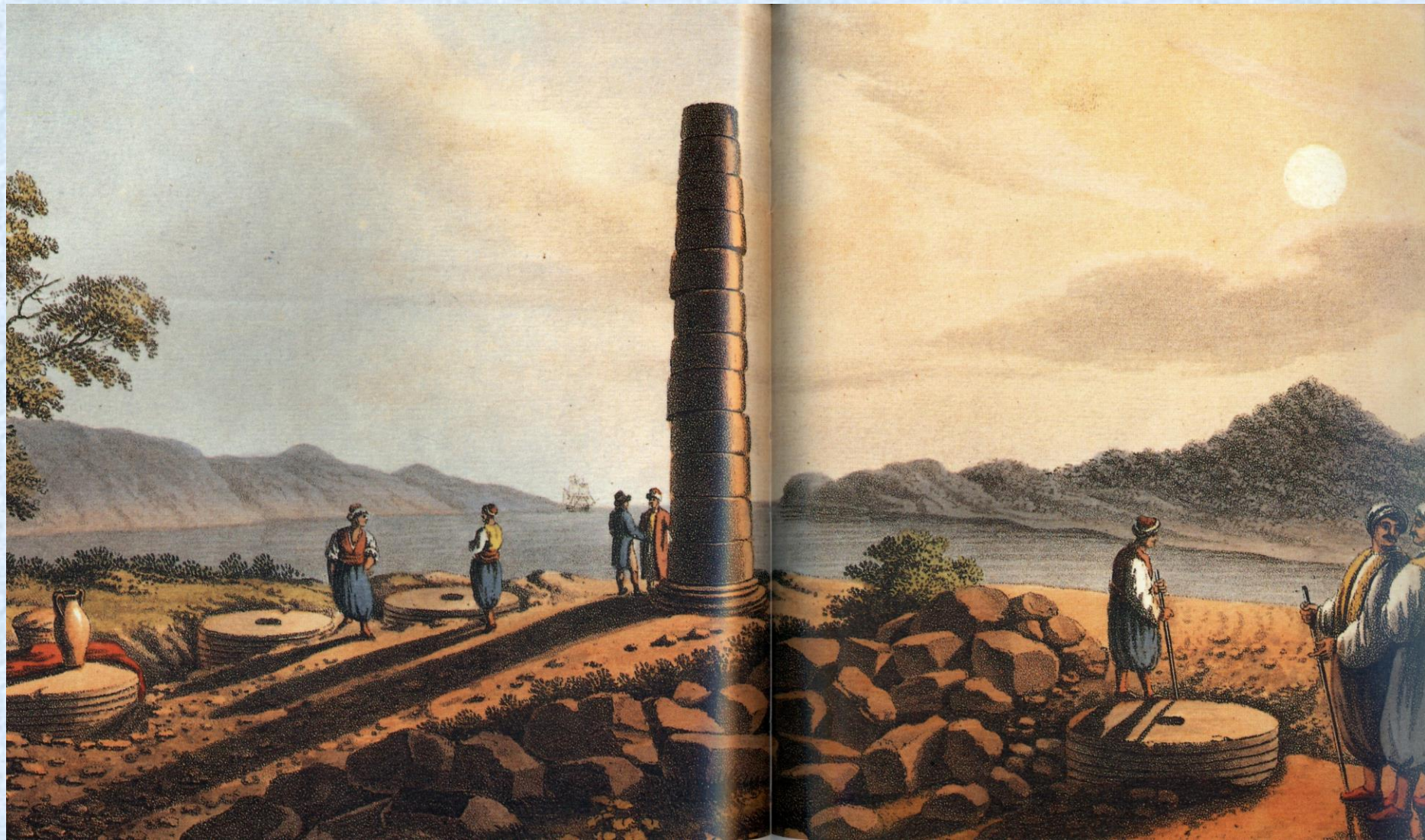
Σαμιώτες αναφέρονται συχνά στην προγονική κληρονομιά και πολλοί λόγιοι συνδέονται με την ανασκαφή του Ηραίου και την ίδρυση του Μουσείου

Η Σαμιακή Εθνοσυνέλευση του β' μισού 19^{ου} και πρώτη δεκ του 20^{ου} είχε ψηφίσει σειρά νομοθετημάτων σχετικών με την προστασία αρχαιοτήτων

Σημειώνεται ότι αρχαία μάρμαρα από τη Σάμο **μεταφέρθηκαν στην Κωνσταντινούπολη για την οικοδομή των εκεί βασιλικών μεγάρων και κυρίως του τεμένους του «Σουλμανιέ»**, άλλα στη **Βενετία και τη Γένοβα** και μέρος ανοικοδομήθηκε **στο ίδιο το νησί**

Ακόμη και στη Σάμο, οι αρχαιότητες διατηρούσαν την αισθητική/διακοσμητική τους αξία και συνέλλεγαν έτσι οι κάτοικοι επιγραφές και σπόλια, άλλοτε προβάλλοντάς τα κι άλλοτε ενσωματώνοντας τα σε τοίχους του σπιτιού.

Τέλος, μεγάλο ήταν το ενδιαφέρον για συλλογή σαμιακών αρχαιοτήτων από ευρωπαίους, π.χ. Ο Petty απεσταλμένος του κόμη **Arundel** μετέφερε το 1625 πολλές αρχαιότητες από τη Σάμο στην Σμύρνη με προορισμό την Αγγλία, συλλογές από περιηγητές του 18^{ου} αι π.χ. επιγραφές που συνέλεξε ο **Pococke** και τώρα βρίσκονται στην Οξφόρδη

L. Mayer, *Ηραίο*, Αρχ. 19ου αι., Λιθογραφία, M. Stavrinos Collection

Το Ηραίο βρίσκεται στην ελώδη κοιλάδα του ποταμού Ίμβρασος, ο οποίος πλαισιώνει το ιερό από τα δυτικά. Αν και το άφθονο νερό εγγυόταν τη γονιμότητα του εδάφους, δεν ήταν λίγες οι φορές που οδηγούσε σε πλημμύρες και διάβρωση του εδάφους, με καταστροφικό αποτέλεσμα για τα κτήρια. Παρόλο που υπήρχε χώρος για να ιδρυθεί το ιερό πιο μακριά από αυτήν τη δύσκολη και ασταθή περιοχή, εντούτοις η παράδοση υποδείκνυε τη συγκεκριμένη τοποθεσία για καθαρά θρησκευτικούς λόγους. Σύμφωνα με το μύθο η Ηρα λατρευόταν στο ακριβές σημείο στο οποίο γεννήθηκε κάτω από μια λυγαριά – το ίδιο μέρος στο οποίο βρέθηκε και το ξύλινο ανεικονικό της ξόανο δεμένο με κλαδιά του ίδιου δέντρου.

Όπως η πόλη έτσι και το Ηραίο είναι άμεσα συνδεδεμένη με τον τύραννο Πολυκράτη (538-522BC), γνωστός για τις σχέσεις του με μεγάλους ηγέτες της εποχής όπως τον Πέρση βασιλιά Καμβύση και τον Αιγύπτιο Φαραώ Άμαση. Στην αυλή του σύχναζαν σπουδαίες προσωπικότητες όπως οι ποιητές Ανακρέων και Ίβυκος, ο Κροτωνιάτης γιατρός Δημοδήκης, ο μηχανικός Ευπάλινος (βλ όρυγμα και προκυμαία), οι αρχιτέκτονες Ροίκος και Θεόδωρος. Το πιο γνωστό τέκνο της Σάμου είναι ο μαθηματικός και φιλόσοφος Πυθαγόρας, ο οποίος διέφυγε στη Σικελία για να αποφύγει το τυραννικό καθεστώς, ενώ διάσημος για τα υπερπόντια ταξίδια του μέχρι τις πύλες του Ηρακλή είναι ο Κωλαίος. Στη ναυτική εξάπλωση της Σάμου βοήθησε η κατασκευή ενός μεγάλου μεταγωγικού πλοίου, η γνωστή “σάμαινα” αλλά και η φήμη των Σάμιων πειρατών.

Πώληση αρχαιοτήτων και μόλις μετά το 1800 στις αρχές της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας εισάγεται ένα υποτυπώδες σύστημα επίβλεψης αρχαιοτήτων κυρίως με στόχο τον έλεγχο των αγοραπωλησιών και την επιβολή τέλους (επίσημου κι ανεπίσημου)

Άδεια μελέτης και δειγματοληψίας από τις τοπικές αρχές → μετά από αμοιβή, από μια ταμπακιέρα με φλουριά ως ένα στρατιωτικό τηλεσκόπιο

→ Οι σαμιώτες αρχίζουν να ζητούν μεγαλύτερη αποζημίωση για να παραχωρήσουν τα οικόπεδά τους για ανασκαφές – πχ. Ο περίφημος **Ed. Clarke** για να ανασκάψει στο Ηραίο **αποζημίωσε τον ιερέα-ιδιοκτήτη του αμπελώνα με «ένα τάλαρο για έκαστο εκριζωθέν κλήμα»** - έφερε στο φώς πλάκες με επιγραφές κι αγάλματα, τα επιβίβασε στο πλοίο του κι έφυγε

→ Από την άλλη, κατάλαβαν ότι μπορούσαν να ασκησουν ένα είδος παθητικής αντίστασης στις προσπάθειες εξαγωγής αρχαίων: στο αίτημα των dilettanti για συμμετοχή ντόπιων εργατών στις ανασκαφές στο Ηραίο, οι προύχοντες θα απαγορεύσουν στους κατοίκους την εργασία λέγοντας πως στο φερμάνι αδειοδότησης που προσκόμισαν οι Άγγλοι δεν αναφερόταν η Σάμος»

ΜΕΡΙΜΝΑ για τις σαμιακές αρχαιότητες μετά το 1850

Η τελευταία αναφορά αρπαγής αρχαιοτητων από τη Σάμο χρονολογείται στα 1834 από απεσταλμένο της Υψηλής Πύλης (Καστρο Λογοθέτη και ναυάγιο) → με την ημιαυτόνομη Σαμιακή Πολιτεία η αρπαγή αντικαταστάθηκε από το εμπόριο

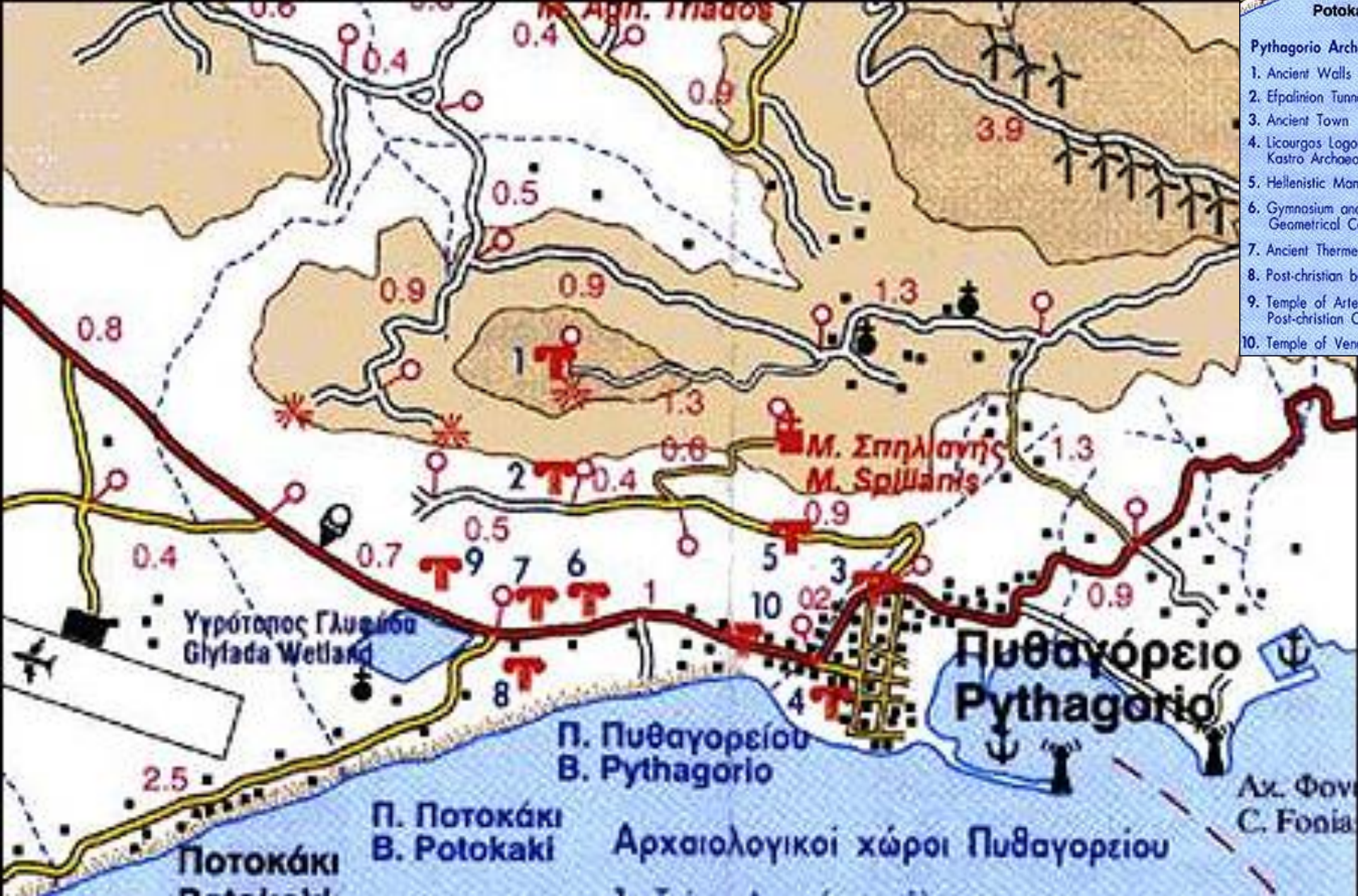
→ άνθιση αρχαιοκαπηλίας και μέγα κέντρο διακίνησης η Σμύρνη – **κύρια μορφή της εποχής ο αρχαιοκάπηλος Ευστάθιος Ποταμιάνος ή Μπαρμπα-Στάθης από την Κεφαλληνία**, ο οποίος αγόραζε αρχαιότητες εν γνώση της σαμιακής αρχής

Με τη διαμορφωση του Καταστατικού Χάρτη του 1849 η διακίνηση αρχαιοτητων καταλαγιάζει -> σταθερή ανάπτυξη παιδείας, οικονομίας και πολιτική σταθερότητα.

Εντατική καλλιέργεια ελληνικής παράδοσης και σύσφιξη σχέσεων με την Ελλάδα - ίδρυση σχολείων από τους τοποτηρητές (Βογορίδης, Κονεμένος, Γκίκας κ.ά.). ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ: **τοτε γίνονται και οι πρώτες ανασκαφές στο Ηραίο από το ίδιο το σαμιακό δημόσιο «έργο της σαμιακής πολιτείας» αλλά και χρήση του Ευπαλίνειου ορύγματος για ύδρευση... όχι μόνο αρχαιολογικό ενδιαφέρον!**

Victor Guérin γάλλος αρχαιολόγος στον οποίο ο Κονεμένος ανέθεσε τη μελέτη του Ευπαλίνειου με εργάτες κρατούμενους των φυλακών – κι έπειτα προχώρησε και στο *Ηραίο* για την ανασκαφή της μίας μέρας.... **Ο ιδιοκτήτης απαίτησε αν παραμείνουν τα μαρμάρια ευρήματα στην ιδιοκτησία του => Σαμιακή Συνέλευση αποφασίζει εν τέλει ότι ο χώρος του ιερού της Ηρας είναι «εθνική ιδιοκτησία» ΠΟΤΕ ΔΕΝ ΨΗΦΙΣΤΗΚΕ Ο ΝΟΜΟΣ λόγω παραίτησης Κονεμενου από τη διοίκηση της νησου**

Potokaki	
Pythagorio Archaeological Sites	1. Τείχη Αρχαίας πόλης
1. Ancient Walls	2. Ευπαλίнейον Ορυγμα
2. Eupalineion Tunnel	3. Αρχαία πόλη
3. Ancient Town	4. Κάστρο Λικούργου Λογοθέτη Αρχαιολογικός χώρος Κάστρου
4. Licourgos Logotheti's Castle Kastro Archaeological Site	5. Ελληνιστική Έπαυλη
5. Hellenistic Mansion	6. Γυμνάσιο Αρχαίας Σάμου και Γεωμετρικό Νεκροταφείο
6. Gymnasium and Geometrical Cemetery	7. Αρχαίες θέρμες
7. Ancient Thermes	8. Παλιохριστιανική Βασιλική "Τρία Δόντια"
8. Post-christian basilica "Tria dontia"	9. Αρχαίο Ιερό Αρτέμιδος και Παλιохριστιανικό κοιμητήριο
9. Temple of Artemis and Post-christian Cemetery	10. Ιερό Αφροδίτης
10. Temple of Venus	

3: Αστυ– 2: Ευπαλίнейο– 7: Γεωμετρική Νεκρόπολη
 9: Ιερό Άρτεμης– 10: Ιερό Αφροδίτης

Ευπαλίνειον Ορυγμα: είσοδος, πρώτος διάδρομος, κυρίως αγωγός

Νέα προσπάθεια ανασκαφής από τον **Ιω. Γκίκα** στα 1854 και τα ευρήματά του οδηγούν εν τέλει στην ψήφιση του νόμου περί προστασίας αρχαιοτήτων από τη Σαμιακή Βουλή: όχι πια άγνοια ούτε «αβελτηρία» και μάλλον αντανακλούν τη βούληση του λαού παρά του τοποτηρητή

Ο Γκίκας αναφέρεται σε πολλές περιπτώσεις συλλογής αρχαίων για ίδια χρήση και μάλιστα φεύγοντας από το νησί **«φιλοξένησε»** φιλοστόργως εν Ρουμανία πολλά αρχαιολογικά ευρήματα.

Οι Σαμιώτες αντιλαμβάνονται την εξαγωγή των αρχαιοτήτων και αντιδρούν πηγαίνοντας στην Κων/πολη και ζητώντας να μεσολαβήσει ώστε να επιστραφούν οι αρχαιότητες που εξήχθησαν παράνομα.

Το ίδιο αίτημα και στον νέο ηγεμόνα, Αριστάρχη, μάλιστα ζητώντας να στείλει ο Γκίκας και τα αγαλματα και τα χρήματα από τις αγοραπωλησίες καθώς τα «στερείται η πατρίς» ... εν τέλει μετά από πολυχρονες πιέσεις ο Γκίκας θα επιστρέψει τα αρχαία στα 1896.

- ➔ Η σαμιακή Πολιτεία κατεδειξε πολιτική ωριμότητα και υπευθυνη στάση απέναντι στις αρχαιότητες. Μάλιστα ψήφισε πιο αυστηρό νόμο το 1859 με τον οποίο συστήνεται και το Μουσείο των Αρχαιοτήτων στη Χώρα. Κορμός της συλλογής ήταν τα αρχαία του Γκίκα κι άλλα τυχαία ευρήματα του Ηραίου
- ➔ Λάθος επιλογή η Χώρα (μεταφορά πρωτεύουσας στο Βαθύ) και η ανάγκη χρηματικής εγγύησης στον τιμητικό διορισμό του διευθυντή του μουσείου

Ανάγκη για κατασκευή μώλου στην περιοχή Τηγάνι οδηγεί σε νέα ανασκαφή και ανάθεση στον γερμανό μηχανικό **Humann**, αδελφό του μετέπειτα διάσημου γερμανού αρχαιολόγου της Περγάμου... ο οποίος έρχεται να συνδράμει τον μηχανικό...

Με δικά τους έξοδα και χάριν της επιστήμης **ξεκινάει η Πρωσική αποστολή τις ανασκαφές στο Ηραίο** – σύντομα κι αυτή η προσπάθεια εγκαταλείπεται ίσως και λόγω της έξωσης του Οθωνα (1862) και την έλλειψη οικονομικών πόρων

ΔΥΣΤΥΧΩΣ στον Β' Π.Π. καταστράφηκαν τα αρχεία του Humann στο Βερολίνο και έχουμε ελλιπείς πληροφορίες για αυτήν την περίοδο

1863: Νομος περι ανασκαφής Ηραίου «... θέλει γίνει ανασκαφή δι' εξόδων του Δημοσίου», ο χωρος θα περιτοιχισθεί **ΑΛΛΑ ΟΥΔΕΠΟΤΕ** εγινε κάτι από αυτά...

1866 ο Αριστάρχης φευγει από τη Σάμο και το θέμα καταλαγιάζει

Ο Curtius αναφερει το 1870 πως **οι αρχαιότητες είχαν εκτεθεί** - με όλη τη σημασία της λέξης – στον δημόσιο Κήπο στη Χώρα... και στο ηγεμονικό μέγαρο στο Βαθύ... άλλες καταστρέφονταν από καλλιέργειες και από αρχαιοκάπηλους όπως ο **τρομερός Παύλος**, ο οποίος τροφοδοτούσε την τοπική αγορα, βλ. συλλογή άγγλου προξένου Λουιμάρκ.

Η ακρόπολη του λόφου Τηγάνι-Κάστρο

Θέα στις αλυκές και το αεροδρόμιο από το Ευπαλίνειο – στο βάθος το Ηραίο

1872 Δυο αιτήσεις για ανασκαφές στο Ηραίο

Από τον γάλλο **Paul Girard** αυτη που εγκρίθηκε με τον όρο να «μεινουν ιδιοκτησία του τόπου» τα ευρήματα... αλλά φεύγοντας άγνωστο πως πήρε μαζί του την περίφημη Ηρα του Χηραμύη... χωρίς να μιλήσει κανείς και σήμερα βρίσκεται στο Λούβρο.

Λυγίζει η Σαμιακή πολιτεία και μπροστά στο πολιτικό συμφέρον, ανάγκη των Μεγάλων Δυνάμεων...

Έτσι τις επιτυχίες του Girard θέλουν να μιμηθούν και οι Άγγλοι, με τον Bent... «ως αυτόνομη η Σάμος θα μας επιτρέψει να συνομολογήσωμεν σύμβασιν τινά ευκολώτερον»

Αλλά μετά αντιλαμβάνεται τους πραγματικούς αυστηρούς όρους που θέτει η σαμιακή πολιτεία

1866 Καραθεοδωρίδης και νέος νόμος περι αρχαιοτήτων με ασυνήθιστα σκληρή γλώσσα υπερ του Δημοσίου - όλοι συνεργοί αν δεν δηλώσουν τα όσα ξέρουν!

Η λεγόμενη Ήρα του Χηραμύη, 570-560 πΧ

Ανάμεσα στους πρώτους δυτικούς που επισκέφθηκαν τη Σάμο είναι ο J. Pitton de Tournefort, απεσταλμένος του γάλλου βασιλιά Λουδοβίκου 14ου, ο οποίος το 1702 έκανε κάποιες “ανασκαφές” στην περιοχή γύρω από τη μοναδική όρθια κολόνα του Ηραίου που λειτουργούσε τότε ως ναυτικό σημείο. Σε όλο τον Μεσαίωνα το υλικό από το Ηραίο διαρπαγόταν συστηματικά. Κατά τον 18ο και 19ο αιώνα την περιοχή επισκέφθηκαν αρχαιοδίφες και λάτρεις του αρχαιοελληνικού πολιτισμού, όπως οι Dilettanti, ο Choiseul-Gouffier, και ο Paul Girard.

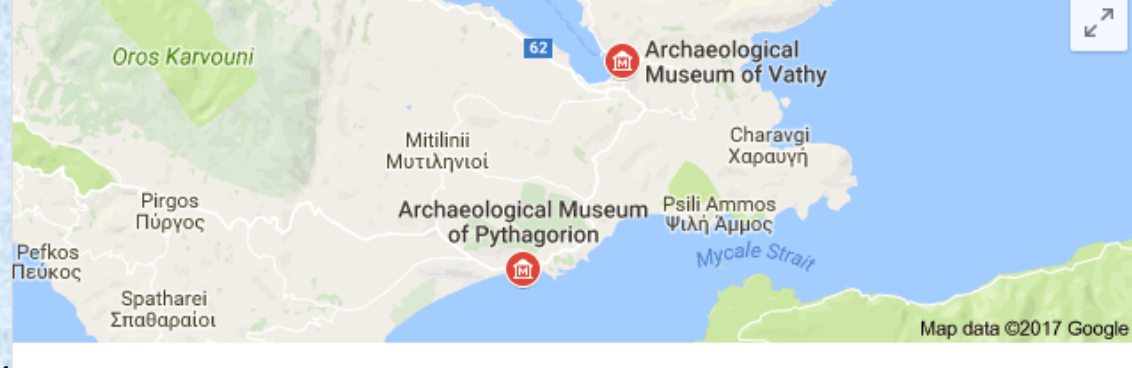
Αρχαιολογικές Δραστηριότητες στη Σάμο 1895-1906

Συσταση Νέου Μουσείου

1895 Κεντρικό αρχαιολογικό Μουσείο στο Βαθύ με ιδεολογικό

στόχο: παιδεία, άθληση και αρχαιότητες, καθώς μαζί με το

μουσείο ιδρύονται γυμναστήριο και βιβλιοθήκη στο Πυθαγόρειο Γυμνάσιο και σύντομα διαφάνηκε η ανάγκη βελτίωσης των συνθηκών έκθεσης και φύλαξης.

Εντυπωσιακότερο όλον ο λόγος για τον οποίο τωρα οι Σαμιώτες προσβλέπουν στην ίδρυση και ευπρεπισμό του Μουσείου: όχι μόνο για να μην κατηγορηθούν για ολιγωρία ή αδιαφορία προς τα προγονικά κειμήλια, **αλλά για να εμπλουτίζεται διαρκώς ώστε να προσφέρει στη Νησο δόξα και υλική ωφέλεια συν τω χρόνω!!!!**

- ➔ Προσθήκη ιδιωτικών συλλογών και μετρα για καταγραφή αρχαιοτήτων σε όλες τις κοινότητες και έκκληση για παραχώρηση όλων των αρχαίων που είχαν ιδιώτες στην κατοχή τους
- ➔ Μάλιστα επειδή ορισμένες αρχαιότητες δεν είχαν σχέση με ελληνικές αρχαιότητες έγιναν ευχαρίστως δεκτές διότι απηχούσαν τις ευρωπαϊκές τάσεις για τον εγκυκλοπαιδικό χαρακτήρα του Μουσείου (αίτημα για διπλά της Αιγύπτου, οικείο χώρο για τη Σάμο! - - δωρεές όπλων ιθαγενών από την Αυστραλία και τη Ζανζιβάρη, νομισμάτων από τις Ινδίες, έργα ιαπωνικού πολιτισμού που έφτασαν μέσω Βλαδιβοστοκ και δειγμάτων πολιτισμού Ν. Αφρικής! - - - -> ΣΕ ΑΝΤΙΘΕΣΗ ΜΕ ΤΑ ΟΣΑ ΠΡΕΣΒΕΥΑΝ ΟΙ ΙΔΙΟΙ για τις σαμιακές αρχαιότητες!!!
- ➔ Πίστη στις δυνάμεις της Σαμιακής Πολιτείας (βλ και νόμο περι Αλλοδαπών 1899) « αι υπο ξένων γενόμεναι ανασκαφαί έβλαψαν μάλλον ή ωφέλησαν...»

Νεες προσπάθειες ανασκαφής του Ηραίου

1897 επίσκεψη στη Σάμο του **Ferdinand Rotschild** και τον διευθυντή του Βρετανικού, Σμιθ, και ο γερμανός αρχαιολόγος **F. Sarre**, οι οποίοι με δωρεές και θετικές περιγραφές στον τύπο προσπαθούν να εδραιωθούν στην αρχαιολογική έρευνα του νησιού. Στο ίδιο μήκος κύματος και οι αναγορεύσεις αντεπιστέλλοντων μελών με Ξενα αρχαιολογικά ινστιτούτα. Ενδιαφέρον έδειξε μέχρι και η Δανία!!

Ξεκάθαρες όλων ήταν οι προθέσεις του **T. Wiegand** ο οποίος υποβάλλει το σχετικό αίτημα αλλά δεν γίνεται δεκτό. Ο ίδιος αναφέρει απατήσεις Σαμιωτών, ανήσυχες συνθήκες και ραδιουργίες ελληνιζόντων, ως λόγους αποτυχίας του πρότζεκτ.

→ Ο νέος νόμος του 1898 που προηγείται και τον αντίστοιχο της Ελλάδας (Καββαδίας 1899) και δεν περιλαμβάνει τις «άχρηστες αρχαιότητες»

→ Η διάθεση μη συμμόρφωσης του Wiegand στους νόμους της Σάμου φάνηκε κι από τη δραστηριότητα του και τη μετέπειτα απότομη παύση των ανασκαφών στα 1914

Με το περασμα των χρόνων θα αρχίσουν να εφαρμόζονται βλ. Λυκούργος Λογοθέτης και Θεμιστοκλής Σοφούλης

Θ. ΣΟΦΟΥΛΗΣ

Γόνος πλούσιας οικογενειας από το Βαθύ της Σάμου (γιος εμπόρου, μικροεφοπλιστή και μετέπειτα αντιπροσώπου της Τράπεζας της Ανατολής και της Deutsche Orient Bank). Χάρι στην οικονομική ευχέρεια του πατέρα του ο Θεμιστοκλής μπορεί να σπουδάσει αρχαιολόγος φευγοντας απευθείας για Γερμανία – επιθυμούσε την έδρα στο Παν/μιο Αθηνών αλλά δεν την κέρδισε τελικά αλλά δεν αποκόπτεται από την επιστήμη.

Αρχίζει πολιτική καριέρα και προωθεί την ιδέα η ανασκαφή στο Ηραίο να γίνει από την Αρχαιολογική Εταιρεία για να προλάβει ουσιαστικά την αντίστοιχη αίτηση των Γερμανών και το 1902 δίδεται η άδεια στην Εταιρεία, βιαστικά γραμμένη δημιουργώντας διοικητικά προβλήματα.. Τελικά αναλαμβάνει ο Σοφούλης τη διεύθυνση των ανασκαφών.

Πολιτικά τα πράγματα δυσχεραίνουν το 1904, ο Σοφούλης χάνει την εξουσία και φυσικά σταματάει η ανασκαφή και συνεργάτες του – μετέπειτα πιστοί συνεργάτες του Wiegand – που τον αντιπαθούσαν, θα τον κατηγορήσουν για οικονομικές παραλείψεις και υπεξαίρεση χρημάτων

Το 1906 ανακτά την πλειοψηφία της βουλής ο Σοφούλης και αρχίζει παλι τις προσπάθειες ανασκαφής μέχρι το κίνημα του 1908 και την αυτοεξορία του!!!

Ανασκαφές των Μουσείων του Βερολίνου 1910-1914

Theodor Wiegand

Εθνικοσοσιαλισμός και αρχαιολογία

Ιδια πορεία με Σοφούλη – διευθυντής των Μουσείων στην Τουρκία – Σμύρνη, παντρεμένος με την Marie von Siemens (Deutsche Bank)

Διπλωμάτης Αρχαιολόγος και επιτυχής σύμβαση με την Τουρκία για ανεξέλεγκτη ουσιαστικά έρευνα...συχνά πιέζοντας οικονομικά και πολιτικά για να πετύχει τον σκοπό του

«Ο Wiegand επιδίωκε την εκμετάλλευση του οθωμανικού εδάφους με το φτυάρι και ο Siemens με δάνεια»

Πλειστηριασμοί οικοπέδων, χρηματοδοτήσεις λόγω προσωπικών γνωριμιών, πολιτιστική κρουαζιέρα (AEG, Τράπεζες, πλούσιοι Ιδιώτες)

Διαπραγμάτευση για το Ηραίο εν τέλει μέσω του Αριστοτέλη Σταματιάδη, πρόξενος της Γερμανίας στο νησί και συλλέκτης, ο οποίος έδινε λεπτομερή ανταπόκριση για τα σαμιακά πολιτικά πράγματα στον Wiegand.

”Δώδεκα χρόνια εργάστηκα για να φτασω εκεί που έφτασα. Ζήτω η επιμονή!» 1909 δίνεται θετική απάντηση στον Wiegand για ανασκαφή - - ΘΥΜΗΘΕΙΤΕ τα δικαιώματα τα είχε ο Αρχαιολογική Εταιρεία αλλά κανένας αρχαιολόγος πλην του Κουρουνιώτη δεν εναντιώθηκε (βλ. 1909 και Κίνηση στο Γουδί) - έναρξη 1/3/1910

Καθυστερήσεις και παθητική αντίσταση από τους γραφείς ... (3^η φορά καθαρογράφονται τα πρακτικά της συμβασης και η γρουσουζιά της Τρίτης!!)

ΣΚΑΝΔΑΛΟ: του έδωσαν τα πάντα όλα και η σύμβαση δεν υπογράφηκε από τη Σαμιακή Πολιτεία και τα Μουσεία του Βερολίνου αλλά 3 βουλευτές της και τον ίδιο τον Wiegand αυτοπροσώπως => ΓΙΑΤΙ ΕΙΝΑΙ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ ΑΥΤΟ;;;

Απαλλοτρίωση μεμιάς 44.000τμ!!! Θαυμασμός τεχνολογίας και εξοπλισμού από τους Σαμιώτες, εντυπωσιακή απασχόληση ντόπιων στις ανασκαφές → 9000 μεροκάματα με τη λήξη της πρώτης ανασκαφικής περιόδου

Τέλος το 1914 για τον Wiegand – το Γερμανικό Ινστιτούτο συνεχίζει τις ανασκαφές μέχρι και σήμερα στο νησί

ΓΙΑ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ και ενδεικτική βιβλιογραφία για τους Γερμανούς αρχαιολόγους πριν και μετά τον Μεγάλο Πόλεμο βλ. το άρθρο (στα αγγλικά)

<http://asorblog.org/2014/06/13/the-great-war-and-german-archaeology/>

<https://www.dainst.org/dai/portraet/aufgaben-und-strukturen>

<https://www.dainst.org/-/samos>

<http://www.latsis-foundation.org/ell/electronic-library/the-museum-cycle/samos-ta-arxaiologika-mouseia>

Ηραίο – Αεροφωτογραφία

Pythagoreion Samou, the Archaeological Museum and excavated area of the ancient City

Pythagoreion Museum, the exhibition in the upper floor

Σάμος, Βαθύ, το Αρχαιολογικό Μουσείο Βαθέος (αριστερά) και το Δημαρχείο

Γενικά στοιχεία για το διεθνές και ελληνικό νομικό πλαίσιο περί αρχαιοτήτων και πολιτιστικής κληρονομιάς

UNESCO - Εκπαιδευτικός Επιστημονικός και Πολιτιστικός Οργανισμός των Ηνωμένων Εθνών:

<http://en.unesco.org> - - -

Κέντρο Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς, 1992 – UNESCO

<http://whc.unesco.org/en/35/>

<http://whc.unesco.org/en/statesparties/gr>

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΝΤΙΡΟΣΩΠΕΙΑ

http://www.unesco-hellas.gr/gr/1_1.htm

ΝΟΜΟΣ 3028_2002 ΠΕΡΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ

UNESCO - Εκπαιδευτικός Επιστημονικός και Πολιτιστικός Οργανισμός των Ηνωμένων Εθνών:

<http://en.unesco.org> - - - <http://whc.unesco.org/en/35/>

Σύμβαση για την Προστασία των Πολιτιστικών Αγαθών σε Περίπτωση Ένοπλης Σύρραξης - Σύμβαση Χάγης **1954**- (κυρώθηκε με τον νόμο 1141/1981) & Νέο Πρωτόκολλο **1999**

Σύμβαση σχετικά με τα ληπτέα μέτρα για την απαγόρευση και παρεμπόδιση της παράνομης εισαγωγής, εξαγωγής και μεταβίβαση της κυριότητας πολιτιστικών αγαθών (Παρίσι **1970**)

Σύμβαση για την Προστασία της Παγκόσμιας Πολιτιστικής και Φυσικής Κληρονομιάς. Παρίσι **1972**,

Σύμβαση για την Προστασία της Ενάλιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς - **2001** (δεν έχει υπογραφεί ακόμη από την Ελλάδα)

UNIDROIT Σύμβαση για τα κλαπέντα ή παρανόμως εξαχθέντα πολιτιστικά αγαθά - Ρώμη **1995**

ΧΡΗΣΙΜΟΣ ΙΣΤΟΤΟΠΟΣ <http://www.law-archaeology.gr>

Κέντρο Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς, 1992 – UNESCO

Συμβουλευτικά Όργανα:

ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΕΝΩΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ (IUCN)

Το Διεθνές Κέντρο για την Μελέτη της Διατήρησης και της Ανασύλωσης των Πολιτιστικών Αγαθών (ICCROM)

Διεθνές Συμβούλιο Μνημείων και Τοπίων (ICOMOS) - - <https://www.icomoshellenic.gr>

Διεθνές Συμβούλιο Μνημείων και Τοπίων (ICOMOS)---<https://www.icomoshellenic.gr>

- ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ICOMOS
- Το Ελληνικό Τμήμα του ICOMOS ιδρύθηκε το 1972, αρχικά ως Επιστημονική Επιτροπή του Τεχνικού Επιμελητηρίου της Ελλάδας (ΤΕΕ). Από το 1992 συνεχίζει τη δράση του ως ανεξάρτητο και αναγνωρισμένο επιστημονικό σωματείο. Σήμερα έχει 200 περίπου μέλη και διοικείται από 18μελές Διοικητικό Συμβούλιο, το οποίο εκλέγεται ανά τριετία. Το 1998 απέκτησε μόνιμη έδρα στην Αθήνα, στην οδό Πειραιώς 73.
- ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ICOMOS
- Το Ελληνικό Τμήμα του ICOMOS δηλώνει έντονα την παρουσία του, συμβάλλοντας στη διάσωση και την προστασία πολιτιστικών αγαθών, τόσο στην Ελλάδα, όσο και στον διεθνή χώρο. Σε διεθνές επίπεδο δραστηριοποιείται κυρίως στο χώρο της Νοτιοανατολικής Ευρώπης και στη λεκάνη της Μεσογείου, προωθώντας τις διμερείς συνεργασίες του. Ιδιαίτερη έμφαση έχει δώσει στη διάσωση των μνημείων της Βαλκανικής, που κινδυνεύουν από πολέμους ή από φυσικά φαινόμενα, όπως είναι οι σεισμοί. Το Ελληνικό ICOMOS φιλοξενείται στο Διαδίκτυο (Internet) στη διεύθυνση www.icomoshellenic.gr και στις σελίδες του διεθνούς ICOMOS , στη διεύθυνση www.international.icomos.org

ΔΙΑΘΕΣΙΜΟ ΣΤΟ

<https://www.dailymotion.com/video/xqyszw>

- Το πρώτο **Διεθνές Νομικό Συνέδριο για την διακίνηση Πολιτιστικών Αγαθών (19 Μαΐου 2012 /Μουσείο Ακρόπολης)**, συζητιούνται φλέγοντα ζητήματα που αφορούν ιδιαίτερα τη χώρα μας, που πλήττεται από την αρχαιοκαπηλία. Πρόκειται για μία συνάντηση επίκαιρη καθώς η Ευρωπαϊκή Ένωση και η διεθνής κοινότητα μέσω της UNESCO συζητούν την ανάγκη άμεσης μεταρρύθμισης του νομικού πλαισίου, που αφορά τη διεθνή διακίνηση πολιτιστικών αγαθών.

Το συνέδριο, που οργάνωσε η **Ελληνική Εταιρεία Δικαίου και Αρχαιοτήτων (HSLA)** έχει θέμα: «Η Διεθνής και Ευρωπαϊκή Διακίνηση Πολιτιστικών Αγαθών: Σύγχρονες Τάσεις - Θεσμικές Μεταρρυθμίσεις Ελλάδα, Ελβετία, Γερμανία, Αυστρία».

ΝΟΜΟΣ 3028_2002 ΠΕΡΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ

ΟΡΙΣΜΟΙ

Ως "**πολιτιστικά αγαθά**" νοούνται οι μαρτυρίες της ύπαρξης και της ατομικής και συλλογικής δραστηριότητας του ανθρώπου.

Ως "**μνημεία**" νοούνται τα πολιτιστικά αγαθά που αποτελούν υλικές μαρτυρίες και ανήκουν στην πολιτιστική κληρονομιά της Χώρας και των οποίων επιβάλλεται η ειδικότερη προστασία.

Ως "**αρχαία μνημεία**" ή "**αρχαία**" νοούνται όλα τα πολιτιστικά αγαθά που ανάγονται στους προϊστορικούς, αρχαίους, βυζαντινούς και μεταβυζαντινούς χρόνους και χρονολογούνται **έως και το 1830**, με την επιφύλαξη των διατάξεων του άρθρου 20 του νόμου 3028/02. Στα αρχαία μνημεία συμπεριλαμβάνονται σπήλαια και παλαιοντολογικά κατάλοιπα για τα οποία υπάρχουν ενδείξεις ότι συνδέονται με την ανθρώπινη ύπαρξη.

Τα **αρχαία μνημεία** διακρίνονται σε

A. Ακίνητα μνημεία

ως τέτοια νοούνται τα μνημεία που υπήρξαν συνδεδεμένα με το έδαφος και παραμένουν σε αυτό ή στο βυθό της θάλασσας ή στον πυθμένα λιμνών ή ποταμών, καθώς και τα μνημεία που βρίσκονται στο έδαφος ή στο βυθό της θάλασσας ή στον πυθμένα λιμνών ή ποταμών και δεν είναι δυνατόν να μετακινηθούν χωρίς βλάβη της αξίας τους ως μαρτυριών. Στα ακίνητα μνημεία συμπεριλαμβάνονται οι εγκαταστάσεις, οι κατασκευές και τα διακοσμητικά και λοιπά στοιχεία που αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα τους, καθώς και το άμεσο περιβάλλον τους.

B. Κινητά μνημεία:

ως τέτοια νοούνται τα μνημεία που δεν θεωρούνται ακίνητα. Στα αρχαία κινητά μνημεία περιλαμβάνονται:

- αυτά που χρονολογούνται έως και το 1453,
- τα μεταγενέστερα του 1453, που χρονολογούνται έως και το 1830 και αποτελούν ευρήματα ανασκαφών ή άλλης αρχαιολογικής έρευνας ή που αποσπάσθηκαν από ακίνητα μνημεία, καθώς και οι θρησκευτικές εικόνες και λειτουργικά αντικείμενα της ίδιας περιόδου,
- τα μεταγενέστερα του 1453, που χρονολογούνται έως και το 1830, δεν υπάγονται στην περίπτωση β/ και χαρακτηρίζονται μνημεία λόγω της κοινωνικής, τεχνικής, λαογραφικής, εθνολογικής, καλλιτεχνικής, αρχιτεκτονικής, βιομηχανικής ή εν γένει ιστορικής ή επιστημονικής σημασίας τους, Τα αρχαία κινητά μνημεία που υπάγονται σε αυτές τις περιπτώσεις προστατεύονται από το νόμο χωρίς να απαιτείται η έκδοση οποιασδήποτε διοικητικής πράξης. Τα πολιτιστικά αγαθά που δεν υπάγονται σε αυτές τις περιπτώσεις χαρακτηρίζονται μνημεία με απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού, η οποία εκδίδεται ύστερα από εισήγηση της Υπηρεσίας και γνώμη του Συμβουλίου και δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

ΑΛΛΟΙ ΟΡΙΣΜΟΙ:

Ως "**νεότερα μνημεία**" νοούνται τα πολιτιστικά αγαθά που είναι μεταγενέστερα του 1830 και των οποίων η προστασία επιβάλλεται λόγω της ιστορικής, καλλιτεχνικής ή επιστημονικής σημασίας τους, κατά τις διακρίσεις των άρθρων 6 και 20.

Ως "**αρχαιολογικοί χώροι**" νοούνται εκτάσεις στην ξηρά ή στη θάλασσα ή στις λίμνες ή στους ποταμούς, οι οποίες περιέχουν ή στις οποίες υπάρχουν ενδείξεις ότι περιέχονται αρχαία μνημεία ή αποτέλεσαν ή υπάρχουν ενδείξεις ότι αποτέλεσαν από τους αρχαιότετους χρόνους έως και το 1830 μνημειακά, οικιστικά ή ταφικά σύνολα. Οι αρχαιολογικοί χώροι περιλαμβάνουν και το απαραίτητο ελεύθερο περιβάλλον που επιτρέπει στα σωζόμενα μνημεία να συντίθενται σε ιστορική, αισθητική και λειτουργική ενότητα.

Ως "**ιστορικοί τόποι**" νοούνται είτε εκτάσεις στην ξηρά ή στη θάλασσα ή στις λίμνες ή στους ποταμούς που αποτέλεσαν ή που υπάρχουν ενδείξεις ότι αποτέλεσαν το χώρο εξαίρετων ιστορικών ή μυθικών γεγονότων, ή εκτάσεις που περιέχουν ή στις οποίες υπάρχουν ενδείξεις ότι περιέχονται μνημεία μεταγενέστερα του 1830, είτε σύνθετα έργα του ανθρώπου και της φύσης μεταγενέστερα του 1830, τα οποία συνιστούν χαρακτηριστικούς και ομοιογενείς χώρους, που είναι δυνατόν να οριοθετηθούν τοπογραφικά, και των οποίων επιβάλλεται η προστασία λόγω της λαογραφικής, εθνολογικής, κοινωνικής, τεχνικής, αρχιτεκτονικής, βιομηχανικής ή εν γένει ιστορικής, καλλιτεχνικής ή επιστημονικής σημασίας τους.

Κυριότητα κινητών μνημείων

Τα αρχαία κινητά μνημεία που χρονολογούνται έως και το 1453 και τα αρχαία κινητά μνημεία που αποτελούν ευρήματα ανασκαφής ή άλλης αρχαιολογικής έρευνας ανεξάρτητα από τη χρονολόγησή τους **ανήκουν στο Δημόσιο κατά κυριότητα και νομή**, είναι ανεπίδεκτα χρησικτησίας και είναι εκτός συναλλαγής κατά την έννοια του άρθρου 966 του Αστικού Κώδικα. Το δικαίωμα κυριότητας σε εισαγόμενα αρχαία που χρονολογούνται έως και το 1453 καθώς και σε άλλα κινητά μνημεία μεταγενέστερα του 1453 αναγνωρίζεται υπό τους όρους και προϋποθέσεις.

Κατοχή κινητών μνημείων

Σε φυσικό ή νομικό πρόσωπο μπορεί να χορηγηθεί άδεια κατοχής κινητού αρχαίου μετά από αίτησή του. Η άδεια δεν χορηγείται εάν:

- α) το αρχαίο είναι ιδιαίτερα μεγάλης επιστημονικής ή καλλιτεχνικής σημασίας και είναι ανάγκη να βρίσκεται υπό την άμεση προστασία του Δημοσίου,
- β) ο αιτών δεν διασφαλίζει την ικανοποιητική φύλαξη και διατήρησή του (ιδίως εάν δεν δηλώνει κατάλληλο τόπο για τη φύλαξή του)
- γ) ο αιτών δεν παρέχει τα εχέγγυα για την εκπλήρωση των υποχρεώσεων του κατόχου (ιδίως αν έχει καταδικαστεί αμετάκλητα για κακούργημα ή παράβαση της νομοθεσίας για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς ή για πλαστογραφία, δωροδοκία, κλοπή κτλ. Όταν ο κάτοχος αρχαίου που χρονολογείται έως και το 1453 αποβιώσει, χορηγείται άδεια κατοχής στον κληρονόμο του, εφόσον υποβάλει σχετική αίτηση και εάν δεν συντρέχουν οι πιο πάνω αναφερθείσες προϋποθέσεις. Στην περίπτωση που κρίνεται ότι το κινητό αρχαίο που έχει πολύ μικρή επιστημονική και εμπορική αξία, καταγράφεται από την Υπηρεσία και καταλείπεται στην ελεύθερη χρήση του αιτούντος με απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού, ύστερα από γνώμη του Συμβουλίου.

Μεταβίβαση αρχαίων

Ο κάτοχος κινητού αρχαίου που χρονολογείται έως και το 1453, μπορεί να μεταβιβάσει την κατοχή του αφού γνωστοποιήσει στην Υπηρεσία την πρόθεσή του και τα στοιχεία του υποψήφιου κατόχου, ο οποίος υποχρεούται να υποβάλει αίτηση για άδεια κατοχής. Επιτρέπεται και η μεταβίβαση αιτία θανάτου της κατοχής μνημείων. Για τη μεταβίβαση της κυριότητας κινητού μνημείου που ανήκει σε νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου, σε Ο.Τ.Α. ή σε νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου του ευρύτερου δημόσιου τομέα, όπως αυτός καθορίζεται κάθε φορά, απαιτείται απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού.

Υποχρεώσεις κυρίων και κατόχων

Ο κάτοχος κινητού αρχαίου και ο κύριος αρχαίου ή άλλου κινητού μνημείου:

- ευθύνεται για την ασφάλεια και τη διατήρησή του.
- οφείλει να γνωστοποιήσει στην Υπηρεσία τον ακριβή τόπο φύλαξής του, κάθε μετακίνησή του στην οποία προτίθενται να προβούν καθώς και τυχόν απώλειά του.
- οφείλει να επιτρέπει την περιοδική ή έκτακτη επιθεώρησή του αρχαίου από την Υπηρεσία ύστερα από έγγραφη ειδοποίηση.
- υποχρεούται να λαμβάνει τα αναγκαία μέτρα συντήρησης.
- οφείλει να διευκολύνει τη φωτογράφιση και μελέτη των μνημείων από ειδικούς επιστήμονες στους οποίους χορηγείται σχετική άδεια από την Υπηρεσία.
- οφείλει να θέτει τα προαναφερόμενα μνημεία για εύλογο χρονικό διάστημα στη διάθεση της Υπηρεσίας αν αυτή το ζητήσει προκειμένου να εκτεθούν στο κοινό εντός ή εκτός της ελληνικής επικράτειας. Αν τα μνημεία υποστούν φθορά ή απολεσθούν κατά το χρονικό διάστημα που δεν βρίσκονται στην κατοχή τους, το Δημόσιο υποχρεούται σε αποζημίωση. Αν ο κάτοχος κινητού αρχαίου ή ο κύριος αρχαίου ή άλλου κινητού μνημείου αποβιώσει, ο κληρονόμος υποχρεούται να ειδοποιήσει χωρίς υπαίτια καθυστέρηση την Υπηρεσία και να διασφαλίσει προσωρινά τα αντικείμενα μέχρις ότου αυτή επιληφθεί.

Κατάσχεση κινητών μνημείων

<Κινητά αρχαία που χρονολογούνται έως και το 1453 δεν υπόκεινται σε κατάσχεση και δεν αποτελούν πτωχευτική περιουσία. Η κατάσχεση μεταγενέστερων μνημείων που ανήκουν σε ιδιώτες γίνεται παρουσία υπαλλήλου της Υπηρεσίας.

Αρωγή για την ανεύρεση

α) Ο κάτοχος κινητού αρχαίου προστατεύεται έναντι τρίτων ως νομέας και απολαμβάνει την αυτοδύναμη προστασία της νομής. Δικαιούται να ασκήσει παράλληλα με το δημόσιο τις αγωγές αποβολής και διαταράξεως της νομής. Αν το αρχαίο έχει εξαχθεί παράνομα, η διεκδίκηση γίνεται από το δημόσιο.

β) Ο κύριος μνημείου μπορεί να ζητά τη συνδρομή της υπηρεσίας για την ανεύρεση, καθώς και την απόδοση ή την επιστροφή του αν κλαπεί ή εξαχθεί παράνομα.

ΟΡΙΣΜΟΣ

Ως **ακίνητα μνημεία** νοούνται τα μνημεία που υπήρξαν συνδεδεμένα με το έδαφος και παραμένουν σε αυτό ή στο βυθό της θάλασσας ή στον πυθμένα λιμνών ή ποταμών, καθώς και τα μνημεία που βρίσκονται στο έδαφος ή στο βυθό της θάλασσας ή στον πυθμένα λιμνών ή ποταμών και δεν είναι δυνατόν να μετακινηθούν χωρίς βλάβη της αξίας τους ως μαρτυριών. Στα ακίνητα μνημεία συμπεριλαμβάνονται οι εγκαταστάσεις, οι κατασκευές και τα διακοσμητικά και λοιπά στοιχεία που αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα τους, καθώς και το άμεσο περιβάλλον τους.

Ο χαρακτηρισμός ακινήτου μνημείου είναι δυνατόν να αφορά και κινητά που συνδέονται με ορισμένη χρήση του ακινήτου, τις χρήσεις που είναι σύμφωνες με το χαρακτήρα του ως μνημείου, καθώς και τον περιβάλλοντα χώρο ή στοιχεία αυτού.

ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ

Τα αρχαία ακίνητα μνημεία που χρονολογούνται έως και το 1453 ανήκουν στο Δημόσιο κατά κυριότητα και νομή και είναι πράγματα εκτός συναλλαγής και ανεπίδεκτα χρησικτησίας.

Τα ακίνητα αρχαία που αποκαλύφθηκαν ή αποκαλύπτονται κατά την εκτέλεση ανασκαφών ή άλλης αρχαιολογικής έρευνας ανήκουν κατά κυριότητα στο Δημόσιο, είναι εκτός συναλλαγής και ανεπίδεκτα χρησικτησίας.

Το δικαίωμα κυριότητας σε άλλα ακίνητα μνημεία μεταγενέστερα του 1453 ασκείται υπό τους όρους και τις προϋποθέσεις που ορίζει ο αρχαιολογικός νόμος.

Δεν υπόκεινται σε κατάσχεση ακίνητα αρχαία που χρονολογούνται έως και το 1453.

ΔΗΛΩΣΗ

Κάθε πρόσωπο που ανακαλύπτει ή βρίσκει ακίνητο αρχαίο οφείλει να το δηλώνει χωρίς υπαίτια καθυστέρηση στην πλησιέστερη αρχαιολογική, αστυνομική ή λιμενική αρχή.

Η δήλωση περιέχει την ακριβή τοποθεσία όπου βρίσκεται ή ανακαλύπτεται το αρχαίο και κάθε άλλη χρήσιμη λεπτομέρεια. Τα στοιχεία της δήλωσης καταγράφονται σε έκθεση της παραπάνω αρχής.

Αν το αρχαίο ανακαλύπτεται ή βρίσκεται σε ακίνητο όπου εκτελούνται έργα ή εργασίες, αυτές πρέπει να διακόπτονται αμέσως μέχρις ότου αποφανθεί η Υπηρεσία. Η Υπηρεσία οφείλει χωρίς υπαίτια καθυστέρηση να εξετάζει και να καταγράφει το αρχαίο και να λαμβάνει όλα τα αναγκαία μέτρα φύλαξης και προστασίας του, ύστερα από σχετική ειδοποίηση του ιδιοκτήτη του ακινήτου, όπου αυτό βρέθηκε, εφόσον αυτή είναι δυνατή.

Για τη διατήρηση ή μη ακινήτου αρχαίου αποφαινεται η Υπηρεσία με αιτιολογημένη έκθεση μετά τη διενέργεια διερευνητικής ανασκαφής, εάν αυτό είναι αναγκαίο. Εάν το θέμα κρίνεται ως μείζονος σημασίας είναι δυνατόν το αργότερο σε δύο (2) μήνες από την εύρεση ή ανακάλυψη του αρχαίου να παραπέμπεται στο Συμβούλιο, το οποίο γνωμοδοτεί το αργότερο σε δύο (2) μήνες από την παραπομπή. Στην περίπτωση αυτή για τη διατήρηση αποφαινεται ο Υπουργός.

ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΗ

Αν το αρχαίο βρίσκεται σε ιδιωτικό ακίνητο, ο έχων δικαίωμα σε αυτό δικαιούται να λάβει αποζημίωση για τη στέρηση της χρήσης μετά την πάροδο τριών (3) μηνών από τη δήλωση ή εύρεση του αρχαίου, εφόσον δεν έχει εκδοθεί η σχετική απόφαση.

Αν έχει αποφασιστεί η διενέργεια διερευνητικής ανασκαφής, ο έχων δικαίωμα στο ακίνητο δικαιούται να λάβει αποζημίωση για τη στέρηση της χρήσης του και για κάθε βλάβη που προκύπτει σε αυτό από την ανασκαφή το αργότερο μετά την πάροδο ενός (1) έτους από τη δήλωση ή την εύρεση του αρχαίου.

Τα ποσά που δαπανά ο έχων δικαίωμα στο ακίνητο για την προστασία του αρχαίου σύμφωνα με τις υποδείξεις της Υπηρεσίας και μέχρι την έκδοση της απόφασης για τη διατήρησή του, καταβάλλονται σε αυτόν.

Ο κύριος, ο νομέας ή ο κάτοχος ακινήτου μνημείου ή ακινήτου μέσα στο οποίο διατηρείται ακίνητο αρχαίο, οφείλει να συνεργάζεται με την Υπηρεσία και να ακολουθεί τις υποδείξεις της για τη διατήρηση, την ανάδειξη και εν γένει την προστασία του μνημείου.

Οφείλει επίσης να επιτρέπει την περιοδική ή έκτακτη επιθεώρηση του μνημείου από την Υπηρεσία μετά από έγγραφη ειδοποίηση και να ειδοποιεί χωρίς υπαίτια καθυστέρηση την Υπηρεσία για κάθε γεγονός που μπορεί να το θέσει σε κίνδυνο.

Το άρθρο 19 του Ν. 3028/02 ρυθμίζει τις λεπτομέρειες για θέματα απαλλοτριώσεων και περιορισμό χρήσης.

ΑΜΟΙΒΗ

Με απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού ύστερα από γνώμη του Συμβουλίου παρέχεται χρηματική αμοιβή στο πρόσωπο που δηλώνει την ύπαρξη ακινήτου αρχαίου το ύψος της οποίας καθορίζεται ανάλογα με τη σπουδαιότητα του αρχαίου και τη συμβολή εκείνου που το δηλώνει στην ανεύρεση και διάσωσή του.

Ο νόμος προβλέπει ειδικές περιπτώσεις και εξαιρέσεις.

ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ

- Τα αρχαία ακίνητα μνημεία προστατεύονται από το νόμο χωρίς να απαιτείται η έκδοση οποιασδήποτε διοικητικής πράξης
- Απαγορεύεται κάθε ενέργεια σε ακίνητο μνημείο, η οποία είναι δυνατόν να επιφέρει με άμεσο ή έμμεσο τρόπο καταστροφή, βλάβη, ρύπανση ή αλλοίωση της μορφής του.
- Ο νόμος προβλέπει περιορισμούς επιχειρηματικών και οικοδομικών δράσεων κοντά σε αρχαιολογικούς χώρους.

ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ

- Ο κύριος ή ο νομέας μνημείου υποχρεούται να μεριμνά για την άμεση εκτέλεση των εργασιών συντήρησης, στερέωσης ή προστασίας ετοιμόρροπου μνημείου χωρίς υπαίτια καθυστέρηση, με δική του δαπάνη και υπό την εποπτεία και τις υποδείξεις της Υπηρεσίας σύμφωνα και με τις διατάξεις των άρθρων 40 και 41.
- Αν ο κύριος ή ο νομέας αδρανή, την ίδια υποχρέωση έχει ο κάτοχος, ο οποίος μπορεί να αναχθεί κατά του κυρίου ή του νομέα.
- Αν η Υπηρεσία κρίνει ότι καθυστερεί η εκτέλεση των εργασιών συντήρησης ή στερέωσης για οποιονδήποτε λόγο ή ότι αυτές είναι ανεπαρκείς, μπορεί να λαμβάνει τα αναγκαία μέτρα, διατηρώντας τη δυνατότητα να καταλογίζει το σύνολο ή μέρος της σχετικής δαπάνης σε βάρος των υπόχρεων κατά τις σχετικές περί εισπράξεως δημοσίων εσόδων διατάξεις. Το Δημόσιο ή οι Ο.Τ.Α. υποχρεούνται να καλύπτουν το σύνολο ή μέρος των δαπανών συντήρησης, στερέωσης ή άλλης εργασίας προστασίας μνημείου που δεν τους ανήκει, εφόσον αυτές αφορούν μνημείο που κρίνεται με απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού ύστερα από γνώμη του Συμβουλίου ότι πρέπει να καταστεί επισκέψιμο για το κοινό και υπερβαίνουν ένα εύλογο ποσό, ο κύριος, ο νομέας ή ο κάτοχος δεν είναι υπαίτιος για τη φθορά που το μνημείο έχει υποστεί και η οικονομική κατάσταση του υποχρέου δεν του επιτρέπει να καταβάλει τη δαπάνη.

ΧΕΡΣΑΙΟΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΧΩΡΟΙ

Οι αρχαιολογικοί χώροι κηρύσσονται και οριοθετούνται ή αναοριοθετούνται με βάση τα δεδομένα αρχαιολογικής έρευνας έρευνας πεδίου και απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού, η οποία εκδίδεται ύστερα από γνώμη του Συμβουλίου, συνοδεύεται από τοπογραφικό διάγραμμα και δημοσιεύεται μαζί με αυτό στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

A. Εκτός σχεδίου πόλεως

Οι ζώνες προστασίας χερσαίων αρχαιολογικών χώρων που βρίσκονται εκτός σχεδίου πόλεως ή εκτός ορίων νομίμως υφισταμένων οικισμών διακρίνονται στη λεγόμενη ζώνη προστασίας Α και ζώνη Β

Ζώνη Προστασίας Α

Περιοχή μέσα στην οποία απαγορεύεται παντελώς η δόμηση. Στην περιοχή αυτή μπορεί να επιτρέπεται με ειδικά αιτιολογημένη απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού, ύστερα από γνώμη του Συμβουλίου, μόνο η κατασκευή κτισμάτων ή προσθηκών σε υπάρχοντα κτίρια που είναι αναγκαία για την ανάδειξη των μνημείων ή χώρων καθώς και για την εξυπηρέτηση της χρήσης τους. Με την απόφαση αυτή καθορίζεται και η θέση του κτίσματος στην περιοχή ή το μέρος του κτιρίου στο οποίο γίνεται η προσθήκη.

Ζώνη Προστασίας Β

Περιοχή σε μέρος ή στο σύνολο της οποίας ισχύουν, δυνάμει κοινής υπουργικής απόφασης ειδικές ρυθμίσεις ως προς τους τους όρους δόμησης ή της χρήσης γης ή τις επιτρεπόμενες δραστηριότητες ή και όλους τους πιο πάνω περιορισμούς Με κοινή απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού και του κατά περίπτωση αρμόδιου Υπουργού, που εκδίδεται ύστερα από γνώμη γνώμη των οικείων γνωμοδοτικών οργάνων, καθορίζονται στη συνέχεια οι ειδικοί όροι δόμησης, οι χρήσεις γης, οι επιτρεπόμενες δραστηριότητες, καθώς και η δυνατότητα και οι προϋποθέσεις συνέχισης της λειτουργίας υφιστάμενων νόμιμων δραστηριοτήτων. Η κοινή αυτή απόφαση εκδίδεται μέσα σε τρεις (3) μήνες από την αποστολή του σχεδίου από το το Υπουργείο Πολιτισμού στα συναρμόδια Υπουργεία.

Για την ένταξη και οριοθέτηση περιοχής σε μία από τις ζώνες προστασίας απαιτείται:

- απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού η οποία δημοσιεύεται στο ΦΕΚ
- γνώμη του ΚΑΣ
- πραγματοποίηση αυτοψίας, από κλιμάκιο μελών του ή επιτροπή που συγκροτείται από μέλη του και ειδικούς επιστήμονες,
- κατάρτιση σχετικού διαγράμματος

Στους χερσαίους αρχαιολογικούς χώρους που βρίσκονται εκτός σχεδίου πόλεως ή εκτός ορίων νομίμως υφισταμένων οικισμών, η άσκηση γεωργίας, κτηνοτροφίας, θήρας ή άλλων συναφών δραστηριοτήτων, καθώς και η οικοδομική δραστηριότητα είναι δυνατή μετά από άδεια, που χορηγείται με απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού ύστερα από γνώμη του Συμβουλίου. Οι όροι άσκησης γεωργίας, κτηνοτροφίας, θήρας ή άλλων συναφών δραστηριοτήτων μπορεί να τίθενται και κανονιστικά με απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού.

B. Εντός σχεδίου πόλεως

Στους αρχαιολογικούς χώρους που βρίσκονται εντός σχεδίου πόλεως ή των ορίων νομίμως υφισταμένων ενεργών οικισμών είναι δυνατόν να καθορίζονται ζώνες προστασίας σύμφωνα με τις παραπάνω αναφερόμενες διατάξεις.

Μη ενεργοί οικισμοί

Σε μη ενεργούς οικισμούς ή σε τμήματά τους που βρίσκονται εντός σχεδίου πόλεως ή των ορίων νομίμως υφισταμένων ενεργών οικισμών και αποτελούν αρχαιολογικούς χώρους, απαγορεύεται η ανέγερση νέων κτιρίων και επιτρέπεται η αποκατάσταση ερειπωμένων κτισμάτων, καθώς και η κατεδάφιση εκείνων που έχουν χαρακτηρισθεί ετοιμόρροπα. Κατά τα λοιπά εφαρμόζονται σε αυτούς οι υπόλοιπες διατάξεις που ισχύουν για του ενεργούς οικισμούς.

Ενεργοί οικισμοί

Σαν γενική αρχή απαγορεύονται στους ενεργούς οικισμούς ή σε τμήματά τους που αποτελούν αρχαιολογικούς χώρους οι επεμβάσεις που αλλοιώνουν το χαρακτήρα και τον πολεοδομικό ιστό ή διαταράσσουν τη σχέση μεταξύ των κτιρίων και των υπαίθριων χώρων. Επίσης απαγορεύονται δραστηριότητες, καθώς και χρήσεις των κτισμάτων, των ελεύθερων χώρων τους και των κοινόχρηστων χώρων, οι οποίες δεν εναρμονίζονται με το χαρακτήρα και τη δομή των επί μέρους κτισμάτων ή χώρων ή του συνόλου. Για τον καθορισμό της χρήσης κτίσματος ή ελεύθερου χώρου αυτού ή κοινόχρηστου χώρου χορηγείται άδεια με απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού, η οποία εκδίδεται ύστερα από γνώμη του Συμβουλίου.

Επιτρέπονται μετά από άδεια που χορηγείται με απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού, η οποία εκδίδεται μετά από γνώμη των οικείου γνωμοδοτικού οργάνου:

α) η ανέγερση νέων κτισμάτων, εφόσον συνάδουν από πλευράς όγκου, δομικών υλικών και λειτουργίας με το χαρακτήρα του οικισμού,

β) η αποκατάσταση ερειπωμένων κτισμάτων, εφόσον τεκμηριώνεται η αρχική τους μορφή,

γ) η κατεδάφιση υφιστάμενων κτισμάτων, εφόσον δεν αλλοιώνεται ο χαρακτήρας του συνόλου ή χαρακτηρισθούν ετοιμόρροπα κατά τις διατάξεις του άρθρου 41,

δ) η εκτέλεση οποιουδήποτε έργου στα υφιστάμενα κτίσματα, στους ιδιωτικούς ακάλυπτους χώρους και τους κοινόχρηστους χώρους, λαμβανομένου πάντα υπόψη του χαρακτήρα του οικισμού ως αρχαιολογικού χώρου,

ε) η χρήση κτίσματος ή και των ελεύθερων χώρων του, εάν εναρμονίζεται με το χαρακτήρα και τη δομή τους.

Η άδεια αυτή εκδίδεται πριν από όλες τις άλλες άδειες άλλων αρχών που αφορούν στην εκτέλεση του έργου, σε κάθε περίπτωση μέσα σε εξήντα (60) ημέρες από την υποβολή της σχετικής αίτησης, τα δε στοιχεία της αναγράφονται με ποινή ακυρότητας σε αυτές. Η άδεια αλλαγής της χρήσης εκδίδεται μέσα σε δέκα (10) ημέρες.

Στους ενάλιους αρχαιολογικούς χώρους απαγορεύεται η αλιεία, η αγκυροβολία και η υποβρύχια δραστηριότητα με αναπνευστικές συσκευές, εκτός αν έχει χορηγηθεί άδεια του Υπουργού Πολιτισμού, η οποία εκδίδεται ύστερα από γνώμη του Συμβουλίου.

Γύρω από ενάλια μνημεία και γύρω από αρχαιολογικούς χώρους είναι δυνατόν να ορίζεται περιοχή στην οποία δεν επιτρέπονται οι παραπάνω δραστηριότητες χωρίς προηγούμενη άδεια (Ζώνη Προστασίας), που χορηγείται με απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού, ύστερα από γνώμη του Συμβουλίου.

Πέρα από τις διατάξεις του αρχαιολογικού νόμου το άρθρο 11 του Ν.3409/05 αναφέρει τα εξής:

« 1. Η άσκηση υποβρύχιας δραστηριότητας στη θάλασσα με αναπνευστικές συσκευές ή άλλα υποθαλάσσια μέσα, χάριν αναψυχής, επιτρέπεται σε όλη την επικράτεια, ενώ απαγορεύεται: α) σε προσδιορισμένες από τις αρμόδιες υπηρεσίες του Υπουργείου Πολιτισμού θαλάσσιες περιοχές εναλίων αρχαιολογικών χώρων σύμφωνα με τα οριζόμενα στα άρθρα 12 και 15 του ν. 3028/2002 (ΦΕΚ 153 Α΄) και β) σε συγκεκριμένα οικολογικά ευαίσθητα θαλάσσια οικοσυστήματα σύμφωνα με τους νόμους 1650/1986, 3044/2002 και την κ.υ.α. 33318/3028/1998».

Κατ' εξαίρεση της απαγόρευσης της περίπτωσης α, με κοινή απόφαση των Υπουργών Πολιτισμού και Εμπορικής Ναυτιλίας, κηρυγμένοι ενάλιοι αρχαιολογικοί χώροι μπορούν να χαρακτηρίζονται ως υποβρύχια μουσεία, στα οποία επιτρέπεται καθοδηγούμενη κατάδυση, πάντα με συνοδεία δυτών φυλάκων αρχαιοτήτων ή αρχαιολόγων.

ΕΡΕΥΝΑ

A. Ορισμοί

Ως αρχαιολογική έρευνα πεδίου νοείται η έρευνα του εδάφους, του υπεδάφους, του βυθού της θάλασσας ή του πυθμένα λιμνών ή ποταμών που έχει ως σκοπό τον εντοπισμό ή την αποκάλυψη αρχαίων μνημείων, είτε αυτή συνίσταται σε ανασκαφή, χερσαία ή ενάλια, είτε σε επιφανειακή έρευνα είτε σε επιστημονική έρευνα που διενεργείται με γεωφυσικές ή άλλες μεθόδους. Η αρχαιολογική έρευνα πεδίου διακρίνεται σε α) συστηματικές και β) σωστικές ανασκαφές.

Πέραν αυτού αναγνωρίζονται και επιφανειακές ανασκαφές και «γενικά άλλης μορφής αρχαιολογικές έρευνες, λαμβανομένου υπόψη του μη καταστροφικού χαρακτήρα τους».

I. Συστηματικές ανασκαφές

Οι συστηματικές ανασκαφές διενεργούνται αποκλειστικά από

α) το Υπουργείο Πολιτισμού ,

β) επιστημονικούς, ερευνητικούς ή εκπαιδευτικούς οργανισμούς της ημεδαπής με εξειδίκευση στον τομέα της αρχαιολογικής ή παλαιοντολογικής έρευνας, ή

γ) από ξένες αρχαιολογικές αποστολές ή σχολές που είναι εγκατεστημένες στην Ελλάδα. Για τη διενέργεια ανασκαφής απαιτείται απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού, που εκδίδεται ύστερα από γνώμη του Συμβουλίου.

Προϋποθέσεις για την έκδοση άδειας συστηματικής ανασκαφής αποτελούν:

- α) η κατάθεση αναλυτικής έκθεσης, από την οποία πιθανολογείται βάσιμα η ύπαρξη μνημείων και με την οποία οριοθετείται η προς ανασκαφή περιοχή και τεκμηριώνεται η προσδοκώμενη συμβολή της συγκεκριμένης έρευνας στην επιστημονική γνώση, καθώς και η ανάγκη προσφυγής στην ανασκαφική μέθοδο,
- β) το κύρος και η αξιοπιστία του φορέα που αναλαμβάνει τη διενέργεια της ανασκαφής,
- γ) η ανασκαφική εμπειρία και το επιστημονικό κύρος του διευθύνοντος,
- δ) η διεπιστημονική σύνθεση της ομάδας συνεργατών,
- ε) η εμπειρία των μελών της επιστημονικής ομάδας στη στερέωση, συντήρηση, προστασία και δημοσίευση των ευρημάτων ανασκαφών,
- στ) η επάρκεια της τεχνικής υποδομής και
- ζ) η επάρκεια του προϋπολογισμού και του προγράμματος ανασκαφής, συντήρησης και δημοσίευσης των ευρημάτων.

Τη διεύθυνση συστηματικής ανασκαφής αναλαμβάνει αρχαιολόγος με πενταετή τουλάχιστον ανασκαφική εμπειρία και τουλάχιστον δύο (2) συνθετικές επιστημονικές δημοσιεύσεις αναφερόμενες σε ανασκαφές ή ανασκαφικά ευρήματα. Ως ανασκαφική εμπειρία νοείται αυτή που αποκτάται μετά τη λήψη του πτυχίου.

Με την απόφαση άδεια ανασκαφής ορίζεται η διάρκεια της ανασκαφής, που δεν μπορεί να υπερβαίνει τα πέντε (5) έτη. Για την παράτασή της απαιτείται νέα απόφαση, που εκδίδεται με την ίδια διαδικασία, για χρονικό διάστημα μέχρι πέντε (5) έτη.

Στην περίπτωση που ανασκαφή η οποία δεν έχει περατωθεί εγκαταλείπεται για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο από δύο (2) έτη (σχολάζουσα ανασκαφή), εκδίδεται νέα απόφαση για τη διενέργεια της ανασκαφής. Εάν δεν συντρέχουν λόγοι ανάκλησης της αρχικής απόφασης, η νέα απόφαση εκδίδεται κατά προτίμηση υπέρ του ίδιου φορέα.

II. Σωστικές ανασκαφές

Η ανασκαφή για τη διάσωση μνημείου που αποκαλύπτεται κατά την εκτέλεση τεχνικού έργου, δημοσίου ή ιδιωτικού ή εξαιτίας φυσικού φαινομένου ή τυχαίου γεγονότος ή παράνομης ανασκαφικής ενέργειας διενεργείται από το Υπουργείο/Υπηρεσία.

Για τη διενέργεια σωστικής ανασκαφής ορίζεται από την Υπηρεσία αρχαιολόγος που έχει τουλάχιστον τριετή ανασκαφική εμπειρία και δεν έχει παραβεί τις προθεσμίες κατάθεσης των ετησίων εκθέσεων ανασκαφών. Στην περίπτωση που η σωστική ανασκαφή υπερβαίνει το στόχο της άμεσης διάσωσης εφαρμόζονται οι διατάξεις του προηγούμενου άρθρου.

Η σωστική ανασκαφή χρηματοδοτείται από τον κύριο του έργου εφόσον πρόκειται για:

α) δημόσιο τεχνικό έργο

β) ιδιωτικό έργο προϋπολογισμού μεγαλύτερου των πεντακοσίων ογδόντα επτά χιλιάδων ευρώ (587.000 Ε).

Η χρηματοδότηση καλύπτει και το κόστος συντήρησης, μελέτης και δημοσίευσης των ευρημάτων.

B. Δημοσίευση

Οι διευθυντές ανασκαφών οφείλουν να καταθέτουν στην Υπηρεσία:

α) ετήσιες επιστημονικές εκθέσεις, το αργότερο ως τον Απρίλιο του επόμενου έτους,

β) αρχική παρουσίαση προς δημοσίευση σε διάστημα έως δύο (2) ετών από την έναρξη συστηματικής ανασκαφής, στην οποία συμπεριλαμβάνεται κατάλογος των κινητών ευρημάτων και σχέδια των ακινήτων

γ) τελική δημοσίευση σε διάστημα έως πέντε (5) ετών μετά την περάτωση της συστηματικής ανασκαφής.

δ) τελική έκθεση, κατάλογο ευρημάτων, φωτογραφίες και σχέδια εντός εννέα (9) μηνών από την περάτωσή σωστικής ανασκαφής.

ε) την τελική δημοσίευση με τις επώνυμες συμβολές των μελών της ερευνητικής ομάδας εντός έξι (6) ετών από την περάτωσή της σωστικής ανασκαφής.

Εάν δεν επιθυμεί να αναλάβει την τελική δημοσίευση των αποτελεσμάτων της ανασκαφής, το δηλώνει εγγράφως, οπότε η Υπηρεσία μεριμνά για την ανάθεση της δημοσίευσης. Στην αντίθετη περίπτωση, αυτός που διενήργησε την ανασκαφή έχει την υποχρέωση να καταθέσει.

ζ) τελική δημοσίευση εντός δύο (2) ετών από την περάτωσή επιφανειακή ή άλλης μορφής αρχαιολογική έρευνα.

Σε ανασκαφές που έχουν μεγάλη διάρκεια υποχρεούται επιπλέον να καταθέτει προς δημοσίευση παρουσίαση της πορείας του ανασκαφικού έργου κάθε δύο (2) χρόνια με αφετηρία τη συμπλήρωση της προθεσμίας κατάθεσης της αρχικής παρουσίασης, τη

δε τελική δημοσίευση με τις επώνυμες συμβολές των μελών της ερευνητικής ομάδας εντός πενταετίας από την περάτωσή τους.

Ευρήματα που προκύπτουν κατά τη διάρκεια ανασκαφής ή άλλης έρευνας πεδίου, ή τμήματα αυτών, μπορούν να αποτελούν αντικείμενο ιδιαίτερων δημοσιεύσεων μετά από άδεια του έχοντος αποκλειστικό δικαίωμα, εντός πέντε (5) ετών από τη χορήγηση της άδειας εάν πρόκειται για δημοσίευση τμήματος ανασκαφής και εντός δύο (2) ετών εάν πρόκειται για δημοσίευση μεμονωμένου ευρήματος.

Μετά την παρέλευση άπρακτων των προθεσμιών για την κατάθεση της τελικής δημοσίευσης των παραγράφων παύει να υφίσταται αποκλειστικό δικαίωμα δημοσίευσης των αποτελεσμάτων της ανασκαφής. Οι προθεσμίες αυτές είναι διπλάσιες προκειμένου για ενάλιες αρχαιολογικές έρευνες

Γ. Ξένες αρχαιολογικές σχολές – άλλοι φορείς

Οι ξένες αρχαιολογικές αποστολές ή σχολές που είναι εγκατεστημένες στην Ελλάδα μπορούν να διαχειρίζονται κάθε έτος

α) έως τρεις (3) ανασκαφές ή άλλες αρχαιολογικές έρευνες

β) να διενεργούν άλλες τρεις (3) ανασκαφές σε συνεργασία με την Υπηρεσία.

γ) τρεις (3) επιφανειακές ή άλλης μορφής αρχαιολογικές έρευνες.

Τη διεύθυνση ανασκαφής που διενεργείται από την Υπηρεσία σε συνεργασία με ξένες αρχαιολογικές σχολές αναλαμβάνει αρχαιολόγος που ορίζεται από την Υπηρεσία.

Οι ανασκαφές που διενεργούνται από φορείς εκτός της Υπηρεσίας τελούν υπό την εποπτεία της, η οποία ασκείται με εκπρόσωπό της αρχαιολόγο, που διαθέτει τριετή τουλάχιστον ανασκαφική εμπειρία.

Ορισμός

Συλλέκτης είναι το αναγνωρισμένο από το Υπουργείο Πολιτισμού φυσικό ή νομικό πρόσωπο που είναι νόμιμος κάτοχος ή κύριος κινητών αρχαίων. Οι συλλέκτες έχουν τις υποχρεώσεις και τα δικαιώματα των κατόχων ή κυρίων μνημείων με την επιφύλαξη συγκεκριμένων διατάξεων.

Αναγνώριση

Μετά από σχετική γνώμη του ΚΑΣ, ο αιτών αναγνωρίζεται ως συλλέκτης εφόσον- εκτιμηθεί ο χαρακτήρας και η σημασία της συλλογής

- εγγυηθεί ο αιτών την προστασία των αντικειμένων της συλλογής, τη διασφάλιση κατάλληλων συνθηκών φύλαξης, τη διατήρηση των αντικειμένων της συλλογής και την τήρηση των λοιπών υποχρεώσεων που βαρύνουν ένα συλλέκτη.

Δεν αναγνωρίζεται ως συλλέκτης όποιος διώκεται ποινικά. Δεν αναγνωρίζεται, επίσης, εκείνος του οποίου το επάγγελμα σχετίζεται ή σχετιζόταν με την προστασία μνημείων ή αρχαιοπώλης ή συνεργάτης προσώπων που ασκούν παρόμοια επιχείρηση.

Η απόφαση για την αναγνώριση μπορεί να ανακληθεί προσωρινά ή οριστικά όταν παύσουν να συντρέχουν οι προϋποθέσεις βάσει των οποίων αναγνωρίσθηκε η ιδιότητα αυτή. Η απόφαση ανακαλείται αυτοδικαίως αν ο συλλέκτης καταδικασθεί αμετάκλητα για ένα από τα από το νόμο συγκεκριμένα αδικήματα. Σε αυτή τη περίπτωση τα αρχαία που βρίσκονται στην κατοχή του αναλαμβάνονται από το δημόσιο.

Υποχρεώσεις

- Η τήρηση καταλόγου με πλήρη περιγραφή και φωτογραφίες αντικειμένων της συλλογής.
  - Η διευκόλυνση φωτογράφισης και μελέτης των μνημείων της συλλογής τους από ειδικούς επιστήμονες στους οποίους έχει δοθεί σχετική άδεια από την υπηρεσία.
  - Η διαφύλαξη της ενότητας της συλλογής. Η διάσπασή της είναι μόνο εφικτή με άδεια του Υπουργείου Πολιτισμού.
- Επιπλέον δικαιώματα των συλλεκτών σε σχέση με τους απλούς κατόχους
- Η αναπαραγωγή και η διάθεση φωτογραφιών ή άλλων απεικονίσεων των μνημείων.
  - Η κατασκευή εκμαγείων ή άλλων αντιγράφων και η διάθεσή τους (απαιτείται έγκριση της υπηρεσίας).
  - Η παραχώρηση του δικαιώματος πρώτης δημοσίευσης κάθε πρωτοεμφανιζόμενου στην συλλογή τους αρχαίου για μία τριετία (απαιτείται ενημέρωση της υπηρεσίας).

Μεταβίβαση

A. Μεταβίβαση ορισμένων αντικειμένων της συλλογής

Στη μεταβίβαση ορισμένων αντικείμενων της συλλογής εφαρμόζονται οι γενικές διατάξεις που αφορούν τη μεταβίβαση των κινητών μνημείων (κατά κατοχή ή κατά κυριότητα), σύμφωνα και με τα οριζόμενα στο άρθρο 28 του νόμου 3028/02. Της μεταβίβασης προηγείται υποχρεωτικά άδεια του Υπουργού Πολιτισμού για τη διάσπαση της συλλογής.

B. Μεταβίβαση του συνόλου της συλλογής

Πριν τη μεταβίβαση του συνόλου της συλλογής στο ελληνικό δημόσιο ή σε αναγνωρισμένα μουσεία ή σε αναγνωρισμένους συλλέκτες, απαιτείται η γνωστοποίησή της στην αρμόδια υπηρεσία. Όταν πρόκειται για πώληση, απαιτείται και η γνωστοποίηση της πώλησης στην αρμόδια υπηρεσία. Μέσα σε έξι μήνες από τη γνωστοποίηση της μεταβίβασης του συνόλου της συλλογής σε μουσεία ή σε συλλέκτες, δύναται το ελληνικό δημόσιο και τα αναγνωρισμένα ελληνικά μουσεία να ασκήσουν το δικαίωμα προτίμησης.

Προκειμένου για συλλογή που ανήκει σε ΝΠΔΔ, ΟΤΑ ή ΝΠΙΔ του ευρύτερου (ελληνικού) δημοσίου τομέα, η μεταβίβασή της στο ελληνικό δημόσιο ή σε αναγνωρισμένα μουσεία ή σε αναγνωρισμένους συλλέκτες προϋποθέτει έγκριση του Υπουργού Πολιτισμού μετά από γνώμη του αρμόδιου συμβουλίου. Οι ίδιες διαδικασίες ακολουθούνται και σε περίπτωση διάλυσης του νομικού προσώπου που έχει αναγνωρισθεί ως συλλέκτης. Για τον εμπλουτισμό των συλλογών ισχύουν οι διατάξεις για την εισαγωγή αρχαίων (άρθρο 33) και για τη δήλωση (άρθρο 24)

Κληρονομικά Θέματα

Εάν αποβιώσει ο συλλέκτης, ο κληρονόμος του δικαιούται μέσα σε 6 μήνες από την αποδοχή της κληρονομιάς ή την πάροδο της προθεσμίας αποποίησης της να υποβάλει απαίτηση αναγνώρισης του ως συλλέκτη.

ΜΟΥΣΕΙΟ - Ορισμός

Σύμφωνα με το παραπάνω άρθρο ως **μουσείο νοείται η υπηρεσία ή ο οργανισμός μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, με ή χωρίς ίδια νομική προσωπικότητα, που αποκτά, δέχεται, φυλάσσει, συντηρεί, καταγράφει, τεκμηριώνει, ερευνά, ερμηνεύει και κυρίως εκθέτει και προβάλλει στο κοινό συλλογές αρχαιολογικών, καλλιτεχνικών, εθνολογικών ή άλλων υλικών μαρτυριών του ανθρώπου και του περιβάλλοντός του, με σκοπό τη μελέτη, την εκπαίδευση και την ψυχαγωγία. Ως μουσεία μπορούν να θεωρηθούν επίσης υπηρεσίες ή οργανισμοί που έχουν παρεμφερείς σκοπούς και λειτουργίες, όπως τα μουσεία ανοικτού χώρου.**

Ο νόμος διακρίνει μουσεία του δημοσίου και σε μουσείο που ιδρύεται από ή ανήκει σε άλλο νομικό πρόσωπο.

A. Εισαγωγή πολιτιστικών αγαθών

Πολιτιστικά αγαθά εισάγονται ελεύθερα στην ελληνική επικράτεια υπό την επιφύλαξη των διατάξεων της Διεθνούς των Παρισίων (N. 1103/1980) και των λοιπών κανόνων του διεθνούς δικαίου που έχουν κυρωθεί από την Ελλάδα.

Ο κάτοχος εισαχθέντων πολιτιστικών αγαθών που αποτελούν μνημεία οφείλει, χωρίς υπαίτια καθυστέρηση, να δηλώνει στην Υπηρεσία την εισαγωγή και τον τρόπο με τον οποίο περιήλθαν στην κατοχή του. Το δικαίωμα κυριότητας σε αρχαία που χρονολογούνται έως και το 1453 και εισάγονται νομίμως διατηρείται, εφόσον:

α) δεν είχαν εξαχθεί από την ελληνική επικράτεια κατά την πεντηκονταετία πριν την εισαγωγή και

β) δεν είχαν παράνομα αφαιρεθεί από μνημείο, αρχαιολογικό χώρο, εκκλησία, μουσείο, δημόσια συλλογή, συλλογή θρησκευτικών μνημείων, χώρο αποθήκευσης ευρημάτων ανασκαφών ή άλλο παρεμφερή χώρο που βρίσκεται στην ελληνική επικράτεια, ή δεν προέρχονται από παράνομη ανασκαφή εντός αυτής, ανεξάρτητα από το χρόνο εξαγωγής τους.

Εάν η Υπηρεσία θεωρεί ότι τα αρχαία είχαν εξαχθεί από την ελληνική επικράτεια κατά την τελευταία πεντηκονταετία πριν την εισαγωγή ή ότι προέρχονται από παράνομες πράξεις, ο ενδιαφερόμενος οφείλει να προσκομίσει αποδεικτικά στοιχεία κτήσης ή εισαγωγής, καθώς και να αποδείξει την προέλευσή τους.

Εάν δεν καταστεί δυνατή η απόδειξη της προέλευσής τους, χορηγείται στον ενδιαφερόμενο άδεια κατοχής (όχι δικαίωμα κυριότητας), εκτός εάν ο αιτών δεν παρέχει τα εχέγγυα για την εκπλήρωση των υποχρεώσεων του κατόχου και ιδίως αν έχει καταδικαστεί αμετάκλητα για κακούργημα ή παράβαση της νομοθεσίας για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς ή για πλαστογραφία, δωροδοκία, κλοπή, υπεξαίρεση ή αποδοχή προϊόντων εγκλήματος. Η αίτηση μπορεί επίσης να απορριφθεί αν διατάχθηκε η αναστολή εκτέλεσης της ποινής που επιβλήθηκε για μια από τις παραπάνω πράξεις ή αν η ποινική δίωξη για μια από αυτές έπαυσε οριστικά λόγω παραγραφής. Αν ο αιτών είναι νομικό πρόσωπο, τα πιο πάνω κωλύματα πρέπει να μην συντρέχουν στο πρόσωπο αυτών που ασκούν ή άσκησαν τη διοίκησή του.

Το δικαίωμα κυριότητας σε προγενέστερα του 1453 αρχαία τα οποία εισάγονται για ορισμένο χρονικό διάστημα διατηρείται χωρίς να απαιτείται να αποδείξει την προέλευσή τους και τον τρόπο με τον οποίο περιήλθαν στην κατοχή του.

Σε περίπτωση επιστροφής παράνομα απομακρυσμένων μνημείων από την επικράτεια της Ε.Ε. ισχύουν οι διατάξεις της οδηγίας 93/97/15-03-1993.

B. Εξαγωγή πολιτιστικών αγαθών

Η εξαγωγή αρχαίων μνημείων από την ελληνική επικράτεια απαγορεύεται, εκτός εάν:

α) αυτά δεν έχουν ιδιαίτερη σημασία για την πολιτιστική κληρονομιά της Χώρας και δεν πλήττεται η ενότητα σημαντικών συλλογών.

β) τα μνημεία πιστοποιείται ότι έχουν εισαχθεί προσωρινά στη Χώρα και βρίσκονται νομίμως στην κατοχή ή την κυριότητα του ενδιαφερομένου.

γ) ότι έχουν εισαχθεί νομίμως στην ελληνική επικράτεια πριν από διάστημα μικρότερο των πενήντα (50) ετών εκάστοτε, εφόσον δεν είχαν εξαχθεί προηγουμένως από αυτήν.

Εάν η Υπηρεσία θεωρεί ότι τα αρχαία είχαν εξαχθεί από την ελληνική επικράτεια κατά την τελευταία πεντηκονταετία πριν την εισαγωγή ή ότι προέρχονται από παράνομες πράξεις, ο ενδιαφερόμενος οφείλει να προσκομίσει αποδεικτικά στοιχεία κτήσης ή εισαγωγής, καθώς και να αποδείξει την προέλευσή τους. Εάν δεν καταστεί δυνατή η απόδειξη της προέλευσής τους, χορηγείται στον ενδιαφερόμενο άδεια κατοχής (όχι δικαίωμα κυριότητας), εκτός εάν ο αιτών δεν παρέχει τα εχέγγυα για την εκπλήρωση των υποχρεώσεων του κατόχου.

Η εξαγωγή πολιτιστικών αγαθών για τα οποία έχει κινηθεί η διαδικασία χαρακτηρισμού, δεν επιτρέπεται πριν από την πάροδο της προθεσμίας που απαιτείται για την έκδοση της οριστικής απόφασης σχετικά με το χαρακτηρισμό τους. Για την εξαγωγή αρχαίων μνημείων απαιτείται ειδική άδεια. Η άδεια εξαγωγής χορηγείται με απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού μετά από γνώμη του Συμβουλίου. Η απόφαση εκδίδεται εντός προθεσμίας τεσσάρων (4) μηνών ή σε εξαιρετικές περιπτώσεις εντός έξι (6) μηνών από την υποβολή της σχετικής αίτησης.

Στους αρχαιοπώλες και εμπόρους νεότερων κινητών μνημείων είναι δυνατόν να χορηγείται άδεια για την εξαγωγή συγκεκριμένων μνημείων ισχύος δύο (2) ετών.

Η εξαγωγή μνημείων που ανήκουν στο Δημόσιο και βρίσκονται στην κατοχή του μπορεί να επιτραπεί εφόσον συντρέχουν οι προϋποθέσεις για τον δανεισμό και την ανταλλαγή αρχαίων.

Με απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού, ύστερα από γνώμη του Συμβουλίου, μπορεί να επιτραπεί η προσωρινή εξαγωγή μνημείων, με σκοπό την έκθεσή τους σε μουσειακούς ή παρεμφερείς χώρους, εφόσον παρέχονται επαρκείς εγγυήσεις την ασφαλή μεταφορά, έκθεση και επιστροφή τους και αφού σταθμιστεί η σημασία της έκθεσης για την προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς της Χώρας ή ενδεχόμενη αμοιβαιότητα ή με σκοπό τη συντήρησή τους ή για ερευνητικούς ή παιδαγωγικούς σκοπούς, εφόσον παρέχονται αντίστοιχες εγγυήσεις και οι σχετικές εργασίες συντήρησης και έρευνας δεν μπορούν να πραγματοποιηθούν στην Ελλάδα. Στην ίδια απόφαση προσδιορίζονται οι όροι της προσωρινής εξαγωγής και ιδίως η διάρκειά της.

Με το Π.Δ. 423/1995 (ΦΕΚ 242/Α/22-11-1995) προβλέπονται ειδικές διατάξεις θέματα για την εφαρμογή του Κανονισμού του Συμβουλίου αρ. 3911/1992/ΕΟΚ που αφορά θέματα για την εξαγωγή πολιτιστικών αγαθών εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η διαδικασία για την εξαγωγή πολιτιστικών αγαθών καθορίζεται με τη κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών και Πολιτισμού ΔΟΕΠΥ/ΤΟΠΥΝΣ/17764/2004 ΦΕΚ 455/Β/5.3.2004

A. Απαλλοτριώσεις

Το Δημόσιο μπορεί να προβαίνει στην

- ολική απαλλοτρίωση
- μερική απαλλοτρίωση
- απευθείας εξαγορά

μνημείου ή οποιουδήποτε ακινήτου μέσα στο οποίο υπάρχουν μνημεία, παρακείμενων ακινήτων ή μνημείων, εάν αυτό κρίνεται απαραίτητο για την προστασία των μνημείων ή την προστασία αρχαιολογικών χώρων ή ιστορικών τόπων ή για τη διενέργεια ανασκαφών.

Εάν τα ακίνητα μνημεία βρίσκονται μέσα σε ακίνητα ιδιοκτησίας Ο.Τ.Α, άλλων Ν.Π.Δ.Δ., εκκλησιαστικών νομικών προσώπων διατηρούνται και προστατεύονται με ευθύνη της Υπηρεσίας χωρίς το Δημόσιο να υποχρεούται σε απαλλοτρίωση.

Κατά της απόφασης απαλλοτρίωσης χωρεί ένσταση εντός τριάντα (30) ημερών από την κοινοποίησή της στον ενδιαφερόμενο, επί της οποίας αποφαινεται ο Υπουργός Πολιτισμού, μετά από γνώμη του Συμβουλίου.

Η εισήγηση της Υπηρεσίας για ολική ή μερική απαλλοτρίωση ή απευθείας εξαγορά ακινήτου περιλαμβάνει την αιτιολογημένη απόρριψη άλλων λύσεων, καθώς και τις βασικές κατευθύνσεις για τον τρόπο διατήρησης και ανάδειξης τους μέσα στο προς απαλλοτρίωση ακίνητο.

Η απαλλοτρίωση ή η απευθείας εξαγορά γίνεται υπέρ του Δημοσίου με δαπάνες αυτού ή άλλου νομικού ή φυσικού προσώπου.

Το ποσό της αποζημίωσης μπορεί να καταβάλλεται, εφόσον συναινεί ο ιδιοκτήτης, σε δόσεις ή σε ομόλογα ή σε είδος ή με άλλου είδους διακανονισμό, κατά τα ειδικότερα οριζόμενα με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών και Πολιτισμού. Εφόσον συναινεί ο ιδιοκτήτης, είναι δυνατή η ανταλλαγή ιδιωτικού ακινήτου με ακίνητο ίσης αξίας του Δημοσίου ή του Ο.Τ.Α. ή η αποζημίωση με άλλο νόμιμο τρόπο.

Οι απαλλοτριώσεις γίνονται σύμφωνα με τις ρυθμίσεις του νόμου 2882/01 περί αλλοτριώσεων.

B. Αποζημίωση για τη στέρηση χρήσης ακινήτου

Για την προστασία μνημείων, αρχαιολογικών χώρων ή ιστορικών τόπων ή για τη διενέργεια ανασκαφών ο Υπουργός Πολιτισμού μπορεί να επιβάλλει

- α) στέρηση χρήσης, προσωρινή ή οριστική ή
- β) περιορισμό της χρήσης ακινήτου, προσωρινό ή οριστικό.

α) προσωρινός περιορισμός ή στέρηση χρήση

Σε περίπτωση ουσιώδους προσωρινού περιορισμού ή ουσιώδους προσωρινής στέρησης της κατά προορισμό χρήσης του όλου ακινήτου, καταβάλλεται αποζημίωση, η οποία υπολογίζεται με βάση τη μέση κατά προορισμό απόδοση του πριν τον περιορισμό ή τη στέρηση της χρήσης, λαμβανομένης υπόψη και της ιδιότητας του ακινήτου ως μνημείου, εφόσον αυτή συντρέχει.

Σε περίπτωση προσωρινής στέρησης της κατά προορισμό χρήσης του όλου ή μέρους ακινήτου μέσα στο οποίο υπάρχουν μνημεία ή άλλων παρακείμενων ακινήτων, εάν κρίνεται απαραίτητο για την προστασία των μνημείων αυτών, κάθε θιγόμενος μπορεί να υποβάλει αίτηση για αποζημίωση.

β) οριστικός περιορισμός ή στέρηση χρήση

Σε περίπτωση ουσιώδους οριστικού περιορισμού ή οριστικής στέρησης της κατά προορισμό χρήσης τμήματος του ακινήτου, η αποζημίωση καταβάλλεται για το τμήμα αυτό, εκτός εάν ο περιορισμός ή η στέρηση επιφέρει ουσιώδη οριστικό περιορισμό ή οριστική στέρηση της κατά προορισμό χρήσης του όλου ακινήτου. Σε αυτή την περίπτωση καταβάλλεται αποζημίωση για όλο το ακίνητο.

Σε περίπτωση ουσιώδους οριστικού περιορισμού ή οριστικής στέρησης της κατά προορισμό χρήσης του όλου ακινήτου καταβάλλεται πλήρης αποζημίωση.

Δικαίωμα για αποζημίωση έχει και ο ιδιοκτήτης ακινήτου του οποίου το ακίνητο εντάσσεται σε ζώνες προστασίας.

Το εάν συντρέχει περίπτωση καταβολής αποζημίωσης καθώς και το ύψος αυτής αποφασίζεται με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών και Πολιτισμού που εκδίδεται ύστερα από γνώμη ειδικής επιτροπής. Με τη ίδια απόφαση καθορίζεται και το ύψος της αποζημίωσης.

Σε περίπτωση κατά την οποία το ποσό που έχει ή προβλέπεται να καταβληθεί ως αποζημίωση λόγω στέρησης ή περιορισμού χρήσης ακινήτου, προσεγγίζει την αξία του ακινήτου τότε αυτό κηρύσσεται απαλλοτριωτέο.

Η προστασία ή η ανάδειξη μνημείων που βρίσκονται σε ακίνητα ιδιοκτησίας Ο.Τ.Α., Ν.Π.Δ.Δ., εκκλησιαστικών νομικών προσώπων, Ν.Π.Ι.Δ. του ευρύτερου δημόσιου τομέα και ιδρυμάτων ή αστικών μη κερδοσκοπικών εταιρειών που έχουν μεταξύ άλλων ως σκοπό την ανάδειξη και προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς, θεωρείται ότι εντάσσεται στην κατά προορισμό χρήση των ακινήτων αυτών.

Σε περίπτωση επιβολής ουσιαστών περιορισμών στους όρους δόμησης ακινήτου για τους οποίους δεν προβλέπεται αποζημίωση ή μεταφορά συντελεστή δόμησης, μπορεί να καταβάλλεται μη χρηματική αποζημίωση στον ιδιοκτήτη, το είδος, οι προϋποθέσεις και η διαδικασία καθορισμού της οποίας προβλέπεται να καθοριστούν με προεδρικό διάταγμα, που θα εκδοθεί με πρόταση των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών, Περιβάλλοντος Χωροταξίας, και Δημόσιων Έργων και Πολιτισμού.

Γ. Ανασκαφές

Επιτρέπονται οι ανασκαφές περιορισμένης χρονικής διάρκειας σε ακίνητο που δεν έχει απαλλοτριωθεί, ύστερα από έγγραφη ειδοποίηση του ιδιοκτήτη από την Υπηρεσία.

Ο ιδιοκτήτης υποχρεούται να επιτρέπει τη διενέργεια της ανασκαφής και δικαιούται αποζημίωση για την προσωρινή στέρηση της χρήσης του ακινήτου και για κάθε βλάβη που θα μπορούσε να προκύψει στο ακίνητό. Μετά την περάτωση της ανασκαφής και εφόσον τα ευρήματα δεν κρίνονται διατηρητέα στη θέση εύρεσης, ο φορέας που διενεργεί την ανασκαφή υποχρεούται να επαναφέρει το χώρο στην αρχική του κατάσταση.

Στην περίπτωση που ο ιδιοκτήτης του ακινήτου δικαιούται αποζημίωση, για τη διενέργεια ανασκαφής σε ιδιωτικό ακίνητο, αυτή καταβάλλεται από τον φορέα που διενεργεί την ανασκαφή. Τυχόν απαλλοτρίωση γίνεται υπέρ του Ελληνικού Δημοσίου.

I. Δωρεά

Κατά τον λογιστικό προσδιορισμό του καθαρού εισοδήματος των επιχειρήσεων που τηρούν επαρκή και ακριβή βιβλία και στοιχεία δεύτερης και τρίτης κατηγορίας υπολογίζεται εκπτώτικα από τα ακαθάριστα έσοδα Η αξία των κινητών μνημείων, λόγω δωρεάς στο Δημόσιο ή σε μουσεία αναγνωρισμένα από τον Υπουργό Πολιτισμού. Το ποσό που αφαιρείται δεν μπορεί να υπερβεί ποσοστό 15% του συνολικού καθαρού εισοδήματος ή κερδών που προκύπτουν από τον ισολογισμό της διαχειριστικής περιόδου από τα ακαθάριστα έσοδα της οποίας εκπίπτει.

Η χρηματική αποτίμηση της αξίας των μνημείων από γίνεται από ειδική εκτιμητική επιτροπή και αποδοχή της αξίας από τον δωρητή.

Σε περίπτωση που η έκδοση της απόφασης της ειδικής εκτιμητικής επιτροπής γίνεται σε μεταγενέστερη χρήση από αυτή της δωρεάς, το ποσό του προηγούμενου εδαφίου εκπίπτει από τα ακαθάριστα έσοδα της διαχειριστικής περιόδου μέσα στην οποία εκδίδεται η απόφαση αυτή.

II. Επιχορήγηση

Ειδικές ρυθμίσεις ισχύουν για τη ν πολιτιστική χορηγία μετά τη θέση σε ισχύ του νόμου 3525/07. Ως "Πολιτιστική χορηγία" νοείται η χρηματική ή άλλης μορφής οικονομική παροχή σε είδος, σε άυλα αγαθά ή υπηρεσίες από φυσικά ή νομικά πρόσωπα, ημεδαπά ή αλλοδαπά, για την ενίσχυση συγκεκριμένων πολιτιστικών δραστηριοτήτων ή σκοπών του αποδέκτη της χορηγίας με αντιστάθμισμα την προβολή του κοινωνικού προσώπου και της ευποιίας του χορηγού.

III. Απαλλαγή φόρου Ακίνητης Περιουσίας

Απαλλάσσεται από το φόρο ακίνητης περιουσίας το 50% της αξίας των ακινήτων που βρίσκονται σε αδόμητη αρχαιολογική ζώνη και έχουν δεσμευθεί από την αρχαιολογική υπηρεσία του Υπουργείου Πολιτισμού.

IV. Φόρος κληρονομιάς – καταβολή του φόρου σε είδος

Σε περίπτωση επιβολής φόρου κληρονομιάς, κληροδοσίας ή δωρεάς, με αντικείμενο κινητά μνημεία ή εικαστικά ή άλλα έργα τέχνης ο φόρος που αναλογεί μπορεί να καταβάλλεται από τους υπόχρεους σε είδος με τη μεταβίβαση ίσης αξίας κινητών μνημείων ή εικαστικών ή άλλων έργων τέχνης στο Δημόσιο. Η αξία του κινητού καθορίζεται από ειδική εκτιμητική επιτροπή

Οι **ποινικές διατάξεις** για την προστασία των μνημείων αναφέρονται στα άρθρα 53 -72 του Νόμου 3028/02.

Ως γενικός κανόνας επιβάλλονται μεγαλύτερες ποινές σε πρόσωπα τα οποία διαπράττουν τις αξιόποινες πράξεις κατά συνήθεια ή κατ' επάγγελμα.

Προβλέπονται ποινές για

- 1) Κλοπή μνημείων (άρθρο 372 του Ποινικού Κώδικα),- μνημείου ιδιαίτερης μεγάλης αξίας - μνημείου που αφαιρέθηκε από ακίνητο μνημείο, από χώρο ανασκαμμένο, μουσείο, αποθηκευτικούς χώρους αρχαίων ευρημάτων ή χώρο που φυλάσσεται συλλογή
- 2) Υπεξαίρεση μνημείων
- 3) Αποδοχή και διάθεση μνημείων που αποτελούν προϊόντα εγκλήματος
- 4) Φθορά μνημείων
- 5) Παράλειψη δήλωσης εύρεσης ή εισαγωγής αρχαίου
- 6) Παράνομη μεταβίβαση αρχαίου
- 7) Παράνομη εμπορία
- 8) Παράνομη ανασκαφή /έρευνα
- 9) Παράνομη εξαγωγή
  - α) εκτός Ελλάδος
  - β) εκτός ορίων Ε.Ε. κατά παράβαση των κανονισμού 3911/92 και 752/93
- 10) Παράνομη εισαγωγή
- 11) Παράνομη μη επιστροφή
- 12) Παράνομη επέμβαση
- 13) Πλημμελής φύλαξη, διατήρηση ή συντήρηση